

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

Uudenmaan liiton julkaisuja A 23 - 2011

Uudenmaan liitto

Uudenmaan maakuntaohjelma 2011–2014

Uudenmaan liiton julkaisu A 23 - 2011

Uudenmaan maakuntaohjelma 2011–2014

Uudenmaan maakuntavaltuusto 8.12.2010

Uudenmaan liiton julkaisuja A 23 - 2011
ISBN 978-952-448-320-9 ISSN 1236-679X (painotuote)
ISBN 978-952-448-321-6 ISSN 1236-679X (verkkajulkaisu)

Taitto: Anni Levonen
Valokuvat: Tuula Palaste-Eerola

Painotalo: T-Print Oy
Helsinki 2011
800 kpl

Uudenmaan liitto | Nylands förbund

Esterinportti 2 B | 00240 Helsinki
Estersporten 2 B | 00240 Helsingfors
puh. | tfn +385 (0)40 512 8181
toimisto@uudenmaanliitto.fi | www.uudenmaanliitto.fi

Esterinportti 2 B | 00240 Helsinki
 Estersporten 2 B | 00240 Helsingfors
 puh. | tfn puh. | tfn +385 (0)40 512 8181
 toimisto@uudenmaanliitto.fi | www.uudenmaanliitto.fi

Tekijä(t) Uudenmaan liitto	
Nimeke Uudenmaan maakuntaohjelma 2011–2014	
Sarjan nimeke Uudenmaan liiton julkaisuja A	
Sarjanumero 23	Julkaisuaika 2011
Sivuja 44	Liitteitä 3
ISBN 978-952-448-320-9 (painotuote) 978-952-448-321-6 (verkkojulkaisu)	ISSN 1236-679X (painotuote) 1236-679X (verkkojulkaisu)
Kieli, koko teos suomi	Yhteenvedo
Tiivistelmä Maakuntaohjelmaan kirjataan neljän vuoden välein Uudenmaan kehittämisen painopisteet ja tavoitteet. Uudenmaan maakuntaohjelman päätavoitteet vuosille 2011–2014 ovat metropolialueen kilpailuedun hyödyntäminen, asukkaiden hyvinvoinnin parantaminen ja palveluiden turvaaminen sekä yhdyskuntarakenteen ja ympäristön kehittäminen kestäväällä tavalla. Maakuntaohjelmassa korostuu Uudenmaan erityinen rooli Suomen ainoana metropolina. Yksi ohjelman tärkeistä tavoitteista on tukea maakunnan elinkeinoelämää yrittäjyyttä vahvistamalla. Monikulttuurisuus on ohjelmaa läpäisevä teema. Maakuntaohjelma kokoo ja sovittaa yhteen Uudenmaan kehittämisen ja edunvalvonnan tarpeet. Alueen toimijoiden yhteistyönä laadittava maakuntaohjelma ja sen vuosittainen toteuttamissuunnitelma ohjaavat valtion aluekehittämisvarojen jakamista uusmaalaisiin tarkoituksiin.	
Aluekehittämislain mukaan viranomaisten on otettava maakuntaohjelma huomioon omassa toiminnassaan ja edistettävä sen toteuttamista. Maakuntaohjelma perustuu strategiseen, pidemmän aikavälin maakuntasuunnitelmaan sekä ohjelmaa varten laadittuun toimintaympäristöanalyysiin. Uudenmaan maakuntaohjelma vuosille 2011–2014 on Uudenmaan liiton ja Itä-Uudenmaan liiton yhteistyössä valmisteleva. Itä-Uudenmaan maakunta liittyi Uuteenmaahan 1.1.2011.	
Raportin laatija Tarja Hartikainen, Ilmi Tikkanen	
Avainsanat (asiasanat) maakuntaohjelma, maakunnat, maakunnan suunnittelu, aluekehittäminen, aluekehitys, Uusimaa, Uudenmaan liitto, aluekehittämisohjelma, metropolimaakunta, vaikutusten arviointi	
Huomautuksia Julkaisusta on myös verkkoversio kotisivuillamme www.uudenmaanliitto.fi. Julkaisu on käännetty ruotsiksi (Landskapsprogram 2011-2014 för Nyland, Nylands förbunds publikationer A 24 - 2011).	

Sisällys

Kuvailulehti	3
Johdanto	5
Kehittämisen lähtökohdat	7
Arvio edellisen maakuntaohjelman vaikuttavuudesta	7
Toimintaympäristö	7
Kehittämisstrategiat ja linjaukset (ohjelman strategiaperusta)	13
Tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2011–2014 toimintalinjoittain (TL)	14
Uudistuvan metropolimaakunnan yhteistyö ja alueiden roolit	16
Metropolimaakunnan kilpailuetu ja elinkeinoelämä	18
Asukkaiden hyvinvointi ja palveluiden edellytykset	22
Alue- ja yhdyskuntarakenne ja ympäristö	26
Toteutus ja seuranta	31
Osallisuus ja vaikutusten arviointi	32
Maakuntaohjelman valmistelu ja osallisuus	32
Maakuntaohjelman valmistelu ja käsittely	33
Uudenmaan ympäristön tilan kehityksestä	34
Maakuntaohjelman toteuttamisen merkittävimmät vaikutukset	35
Liitteet	38

Johdanto

Uudenmaan liitto ja Itä-Uudenmaan liitto ovat valmistelleet yhdessä vuoden 2011 alusta laajentuvan maakunnan maakuntaohjelman vuosiksi 2011–2014.

Maakuntaohjelman valmistelua on ohjannut aluekehittämislaki ja sen perusteella annettu asetus. Lain 25§:n mukaan maakuntaohjelma on laadittava niin, että varmistetaan sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) strategiseen suunnitteluun ja ohjaukseen.

Maakuntaohjelma on laadittu maakunnan liittojen johdolla yhteistyössä Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan kuntien, yhteensä 28 jäsenkunnan sekä rahotusta myöntävien valtion alueviranomaisten (ELY, Aluehallintovirasto AVI) ja muiden alueen toimijoiden kanssa työohjelman mukaisesti.

Aluehallinnon uudistuksen yhtenä tarkoituksena on korostaa maakuntaohjelman ja sen toteuttamissuunnitelman merkitystä alueellisessa kehittämisessä. Maakuntaohjelmalla on aluehallinnon toimijoita ohjaava rooli.

Maakuntaohjelmalla ja vuosittain laadittavalla toteuttamissuunnitelmalla vaikutetaan valtion rahojen määrään ja niiden kohdentamiseen. Ohjelma myös kokoa edunvalvonnan tarpeita monella tasolla.

Uudenmaan ELY:n kanssa on valmistelussa haettu uusia yhteistyömuotoja maakunnallisten tavoitteiden ja toimenpiteiden yhteensovittamiseksi. Alueellinen vaikuttavuus on ollut peruslähtökohta ohjelmassa valituille toimintalinjoille ja tavoitteille. Vaikuttavuuden lisäämiseksi kuntien ja seutujen omat strategiat ja ohjelmat ovat olleet valmistelussa keskeisiä.

Ohjelman strategiset linjaukset ja päätavoitteet pohjautuvat Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan pitkän aikavälin maakuntasuunnitelmiin. Liittojen yhdistymisen vuoksi valmistelun pohjaksi on laadittu toimintaympäristöanalyysi koko Uudenmaan ja sen eri osien ajankohtaisista kehittämishaasteista.

Maakuntaohjelman päätavoitteena on

- hyödyntää kehittämistoiminnassa metropolimaakunnan kilpailuetua,
- luoda edellytyksiä asukkaiden hyvinvoinnille sekä palveluiden turvaamiselle ja uudistamiselle sekä
- kehittää alue- ja yhdyskuntarakennetta ja ympäristöä kestävällä tavalla.

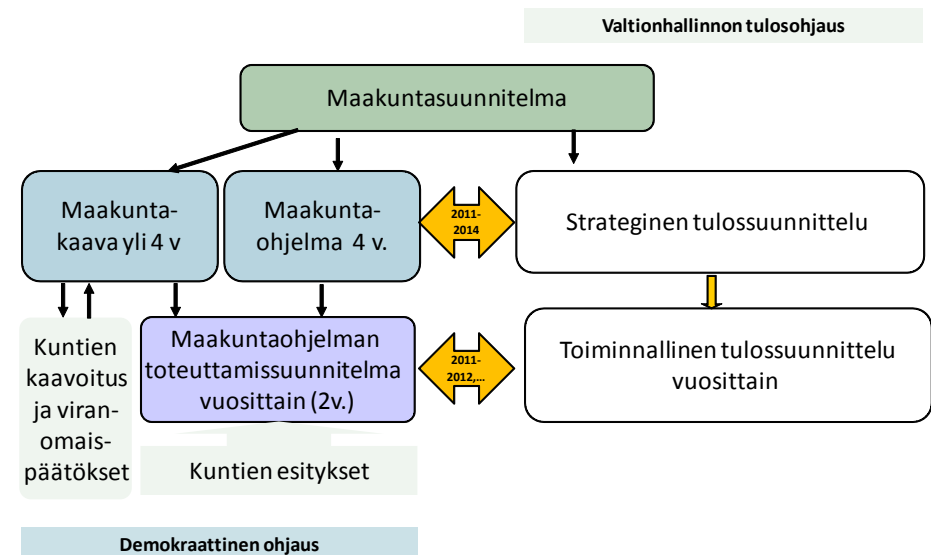
Ohjelmakaudella uudistuvan alueen yhteistyömuotoja selkiytetään kuntien linjaamalla tavalla. Ohjelmassa esitetään toimintalinjoittain Uudenmaan kehittämisen tavoitteet ja niitä toteuttavat toimenpidekokonaisuudet vuosille 2011–14.

Monikulttuurisessa metropolimaakunnassa maahanmuuttoasioita on tarkasteltu läpäisevästi kaikissa toimintalinjoissa eikä erillisenä kokonaisuutena. Ohjelmassa esitetään myös linjaukset asioista, joita viedään eteenpäin yhteistyössä maakunnan liittojen yhteistoiminta-alueella, kuvataan ohjelman valmisteluprosessi sekä arvioidaan ohjelmassa asetettujen tavoitteiden vaikutuksia.

Samaan aikaan maakuntaohjelman valmistelun kanssa on laadittu aluerakennemalleja, jotka pohjustavat Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan uutta, yhteistä maakuntakaavaa. Rakennemalleista tuotetaan maakuntakaavan alue- ja yhdyskuntarakenteen perusratkaisu loppuvuodesta 2010. Maakuntaohjelmassa esite-tyillä toimenpiteillä edistetään maakuntakaavan toteuttamista mm. alueraken-teen osalta. Liikenteen osalta ohjelma on linjassa aiemmin laadittujen alueellis-ten liikennejärjestelmäsuunnitelmien ja niiden voimassa olevien aiesopimusten kanssa.

Ohjelmaluonnos hyväksyttiin maakuntahallituksissa 14.6.2010 lähetettä-väksi lausunnoille. Laajan lausuntokierroksen perusteella ohjelmaluonnosta tar-kennettiin ja täydennettiin.

Liitteessä on esitetty valmisteluun vaikuttaneet keskeiset tausta-aineistot se-kä kiteytys seutujen omista strategioista ja ohjelmista.

Maakunnan suunnittelun ja valtion aluehallinnon suunnittelun kytkennät

Kehittämisen lähtökohdat

Arvio edellisen maakuntaohjelman vaikuttavuudesta

Edellisten maakuntaohjelmien arvioinnissa on todettu, että Uudellamaalla maakuntaohjelman vaikuttavuus on vähäisempi kuin muissa maakunnissa, mikä johtuu toimijoiden suuresta määrästä ja toiminnan monimuotoisuudesta.

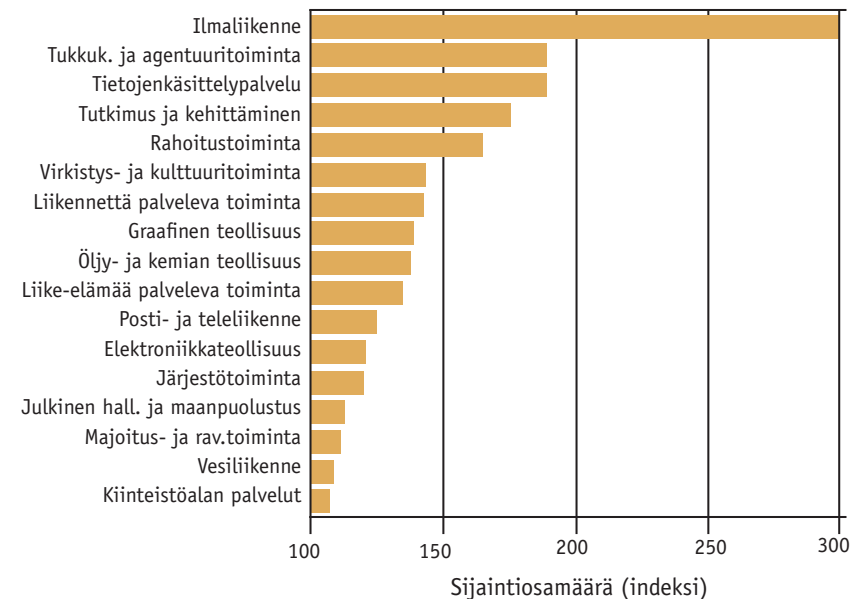
Vuoden 2011 alusta laajentuvan Uudenmaan maakuntaohjelmatyössä on erityisen tärkeää tarkastella pääkaupunkiseutua ja muuta Uttamaata yhdessä ja löytää keskeiset ratkaisut maakunnalliseen kehittämiseen.

Toimintaympäristö

Uusimaa on pääkaupunki- ja metropolimaakunta, jolla on vahva ja erityinen rooli Suomessa. Alueella asuu 28 % koko maan väestöstä, sijaitsee 33 % työpaikoista ja tuotetaan 38 % valtakunnan bruttokansantuotteesta. Metropolimaakunta on **1,5 miljoonan asukkaan väestökeskittymänä myös Euroopan mittakaavassa merkittävä alue**, joka kuuluu Euroopan vauraimpien ja kilpailukykyisimpien suurkaupunkialueiden joukkoon. Alue kuuluu Itämeren kaupunkialueiden verkostoon yhdessä muiden Pohjoismaiden kaupunkien, Baltian maiden pääkaupunkien, Pietarin sekä Puolassa ja Saksassa sijaitsevien Itämeren vaikutusalueen suurkaupunkien kanssa. Nämä alueet ovat keskenään yhteistyökumppaneita, mutta samalla myös kilpailijoita. Metropolimaakunnan luonteellimmat vertailukohtat monissa tapauksissa ovat Itämeren alueen ja muun Euroopan suuret kaupunkialueet.

Metropolimaakunta **koostuu useista osa-alueista, joilla on keskenään erilaiset roolit ja maantieteelliset, historialliset, taloudelliset, kielelliset ja poliittiset erityispiirteensä**, jotka liittyvät maantieteellisiin, historiallisiin, taloudellisiin, kielellisiin ja poliittisiin tekijöihin. Samalla maakunta on Suomen mittakaavassa tiivis kokonaisuus, jossa osa-alueet ovat aktiivisessa vuorovaikutuksessa keskenään yritystoiminnan, liikenteen, työssäkäynnin ja muuttoliikkeen

Metropolimaakunnan vahvimmat erikoistumisalat
(työpaikkojen sijaintiosamäärät, indeksi, koko maa=100)

välityksellä.

Metropolimaakunta jaetaan toimintaympäristöanalyysissä neljään osa-alueeseen: pääkaupunkiseutu, Helsingin seudun kehysalue, läntinen Uusimaa ja itäinen Uusimaa.

Aluetalous, kilpailukyky ja yritystoiminta

Maakunnan **taloudellinen aktiivisuus** liittyy moniin suurkaupunkialueille

ominaisiin tekijöihin. Alue on kansallinen ja kansainvälinen liikenne- ja kommunikaatiokeskus. Se on myös itsessään suuri kulutus- ja työmarkkina-alue sekä osaamiskeskittymä.

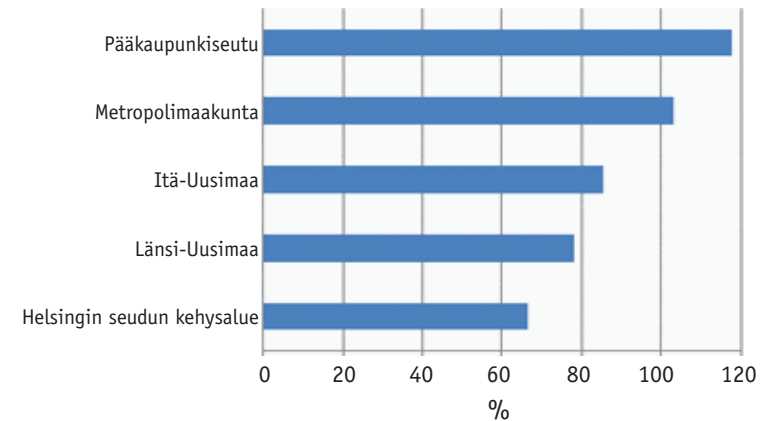
Bruttokansantuote asukasta kohti on kolmanneksen korkeampi kuin koko Suomessa ja puolet korkeampi kuin 27 EU-maassa keskimäärin (v. 2007). Metropolimaakunnassa on yrityksiä ja niiden henkilöstöä suhteessa väkilukuun huomattavasti enemmän kuin muualla maassa.

Elinkeinorakenne on palveluvaltainen. Vahvimmat erikoistumisalat ovat tukkukauppa ja logistiikka, kansainvälinen henkilöliikenne, informaation tuotanto ja välitys, erikoistuneet palvelualat, korkean teknologian teollisuus ja palvelut, öljy- ja kemian teollisuus (erityisesti Itä-Uudellamaalla), tutkimus, kehittäminen ja korkea koulutus sekä toiminnot, jotka liittyvät rooliin maan hallinto- ja päätöksentekokeskuksena. Metropolimaakunnan osa-alueiden välillä on suuria eroja elinkeinotoiminnan erikoistumisessa.

Työpaikkaomavaraisuus (%) ja yritystoiminnan erityispiirteitä metropolimaakunnan alueilla:

- **pääkaupunkiseutu** (120 %)
 - n. 80 % metropolimaakunnan työpaikoista
 - erikoistuneiden palvelualojen keskittymä
 - logistiikan ja kommunikaatioteknologia keskittymä
- **Helsingin seudun kehysalue** (67 %)
 - asumisalue
 - metalli- ja rakennusaineteollisuus
 - logistiikka ja varastointi
- **Länsi-Uusimaa** (80 %)
 - suurimpia keskittymiä Lohja, Raasepori ja Karkkila
 - monipuolinen teollisuus (metalli-, rakennusaine-, puutuote-, paperi- ja kemianteollisuus)
 - logistiikka – Hangon satama
 - alkutuotannolla vahva rooli
- **Itä-Uusimaa** (85 %)
 - suurin keskittymä Porvoo, Loviisalla vahva rooli

Työpaikkaomavaraisuus metropolimaakunnan osa-alueissa 2007

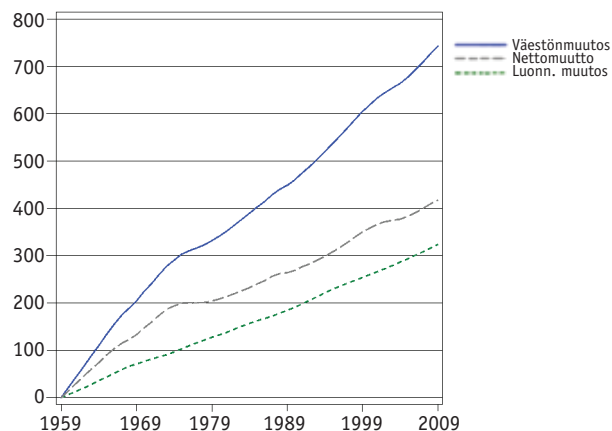

- öljy – kemia – energia, merkittävä kansallisesti ja kansainvälisesti
- monipuolinen pk-teollisuus
- alkutuotannolla vahva rooli

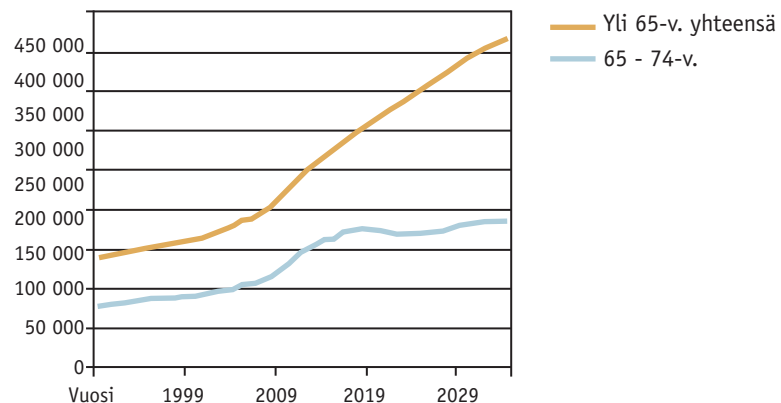
Metropolimaakunnan erikoistumisalojen kysyntä tulee pääosin muualta Suomesta ja yhä enemmän myös naapurimaista, joten näiden alueiden talouskehitys ja suhdannevaihtelut ovat riippuvuussuhteessa keskenään. Metropolimaakunnan tuotannon ja työllisyyden kasvu arvioidaan nopeammaksi kuin koko Suomessa tai koko EU:ssa kasvun päästessä laman jälkeen vauhtiin arviolta vuodesta 2011 alkaen (Cambridge Econometrics 2009). Lähtöleveysuuteen liittyy suuria epävarmuustekijöitä, mm. maakunnan talouden vahva riippuvuus muutamasta avainalaista, erityisesti tietoliikennetuotteiden valmistuksesta, joka on maakunnan vahvin globaali klusteri.

Ennakoivan toiminnan, esimerkiksi osaamistarpeiden ennakkoinnin, merkitys kasvaa entisestään. Alueellisessa ennakkoinnissa on aloitettu aiempaa systemaattisempi yhteistyö Uudellamaalla liittojen (pitkän ja keskipitkän välin enna-

Väestönmuutos (kumulatiivinen) metropolimaakunnassa
vuodesta 1959 vuoteen 2009.

Eläkeikäisten (yli 65-vuotiaat ja heistä 65-74-vuotiaat) määrä
metropolimaakunnassa 1990 - 2009 ja ennuste vuoteen 2035.

kointi) sekä ELY:n (lyhyen välin ennakointi) kesken.

Väestökehitys ja väestörakenne

Metropolimaakunnan väestömäärä on kasvanut voimakkaasti jo vuosikymmenien ajan ja kasvu on jatkunut 2000-luvulla. Alueen asukasluku on kasvanut 742 000 henkeä viimeisen 50 vuoden aikana. Pitkän ajan kasvusta yli puolet on aiheutunut muuttovoitosta ja vajaa puolet luonnollisesta kasvusta. Muuttovoitto 2000-luvulla on perustunut suurimmaksi osaksi maahanmuuttoon.

Kaikkien osa-alueiden väestömäärä on kasvanut 2000-luvun jälkipuolella huomattavasti enemmän kuin koko maassa. Vaikka maakunnan joidenkin yksittäisten kuntien väestökehitys on ollut negatiivista, kokonaisuutena kehitys on ollut melko yhtenäistä.

Ikärakenne poikkeaa monessa suhteessa koko maasta. Pääkaupunkiseutu on nuorten aikuisten keskittymä. Kehyskunnissa lasten osuus väestöstä on korkeampi kuin muilla alueilla. Läntinen ja itäinen Uusimaa ovat myös lapsiperheiden alueita, ja niissä eläkeikäisten osuus on samalla tasolla kuin koko maassa.

Vieraskielinen väestö on Suomessa keskittynyt metropolimaakuntaan. Yli puolet muista kuin suomen- ja ruotsinkielisistä asuu alueella. Vieraskielisten väestöosuus (7 %) on kolminkertainen muuhun Suomeen verrattuna. Pääkaupunkiseudulla osuus on 9 % ja maakunnan muilla osa-alueilla vajaa 3 %. Metropolimaakunnassa **ruotsinkielisyydellä** on vahva asema: itäisellä Uudellamaalla kolmannes ja läntisellä Uudellamaalla neljännes väestöstä on ruotsinkielisiä, ja myös pääkaupunkiseudulla osuus on korkeampi kuin koko maassa.

Maahanmuuttajat ovat erittäin heterogeeninen ryhmä paitsi äidinkielen,

	2000	2005	2010	2015	2020
Väestö 31.12. (henkeä)	1 394 199	1 452 083	1 535 000	1 610 000	1 683 000
Työvoima (henkeä)	752 997	772 888	798 000	817 000	858 000
Työpaikat	721 592	742 410	776 000	808 000	834 000
Työpaikkaomavaraisuus (%)	103,6	104,1	103,8	103,8	103,7
Työttömyysaste (%)	7,6	7,9	6,4	4,8	4,2
Työllisyysaste (työlliset % 15-64:sta)	71,4	70,3	70,4	72,8	73,9

Uudenmaan väestö- ja työpaikkalaskelmat.

myös maassa asumisen keston, suomen tai ruotsin kielen taidon, työmarkkina-
aseman, kulttuuritaustan, uskonnon, iän, koulutustason sekä maahanmuuton
alkuperäisen syyn suhteen. Vaikka pääkaupunkiseutu on maakunnan ja koko
maan ylivoimaisesti suurin maahanmuuttajataustaisen väestön keskittymä, myös
Helsingin seudun kehysalueella sekä läntisellä ja itäisellä Uudellamaalla suhteel-
linen kasvu on likimäärin yhtä nopeaa.

Asuminen

Asuntomarkkinoilla on **suuria alueellisia eroja**. Pääkaupunkiseutu on kaupun-
kimainen, tiiviisti rakennettu ja kerrostalovaltainen alue, jossa on suuria sisäisiä
eroja sekä yhdyskuntarakenteessa että väestön sosiaalisessa rakenteessa. Asun-
totuotannon tarjonnan ongelmat ovat painottuneet maakunnassa pääkaupun-
kiseudulle. Helsingin seudun kehysalue sekä läntinen ja itäinen Uusimaa ovat
pientalovaltaisia alueita, joissa kaupunkitaajamat, maalaiskuntien taajamat ja ky-
lät sekä haja-alueet muodostavat laajalle alueelle levittäytyvän asuinalueiden ver-
koston. Ongelmana monilla alueilla on toimivan palveluverkoston ylläpitäminen
sekä henkilöautoriippuvuus työmatka- ja asiointiliikenteessä.

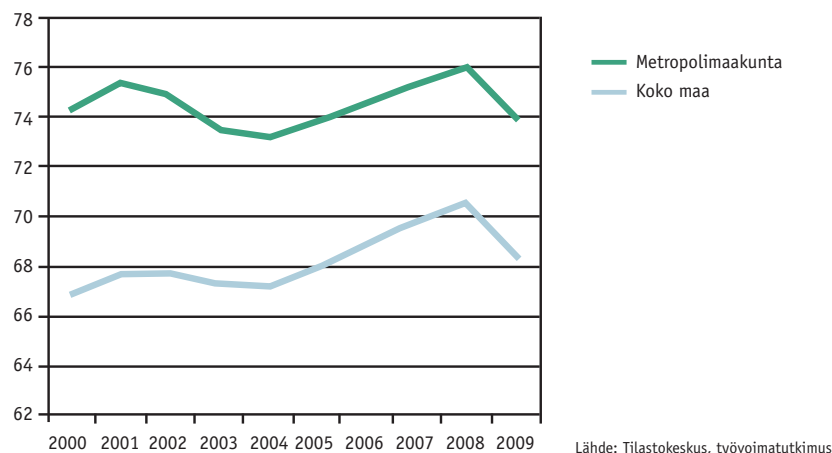
Työvoiman saatavuudelle seudun asuntotarjonta, sen määrä, laatu ja hinta-
taso ovat avainkysymyksiä. Asumisen korkea hinta haittaa erityisesti työvoiman
saatavuutta pääkaupunkiseudun palvelutyöpaikkoihin. Perheasuntojen hinta ja
suoranainen puute ajaa perheet sivuun työpaikkakeskittymistä ja hajottaa yhdys-
kuntarakennetta.

Työ ja osaaminen

Työllisyysaste on korkeampi ja työttömyysaste alempi kuin koko Suomessa tai
EU:ssa. Maakunnan osa-alueiden väliset erot työllisyysasteessa ovat varsin pienet.

Metropolimaakunnan aikuisväestön koulutustaso on korkea muuhun maa-
han verrattuna. Pääkaupunkiseudulla ja myös Helsingin seudun kehysalueella
korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus on merkittävästi korkeampi kuin
koko maassa. Läntisellä ja itäisellä Uudellamaalla osuus on samalla tasolla kuin
koko maassa. Koulutuksen suhteen väestö on kuitenkin voimakkaasti jakautu-

Työllisyysaste (työllisten osuus työikäisistä, %) metropolimaakunnassa ja koko maassa vuosina 2000–2009.

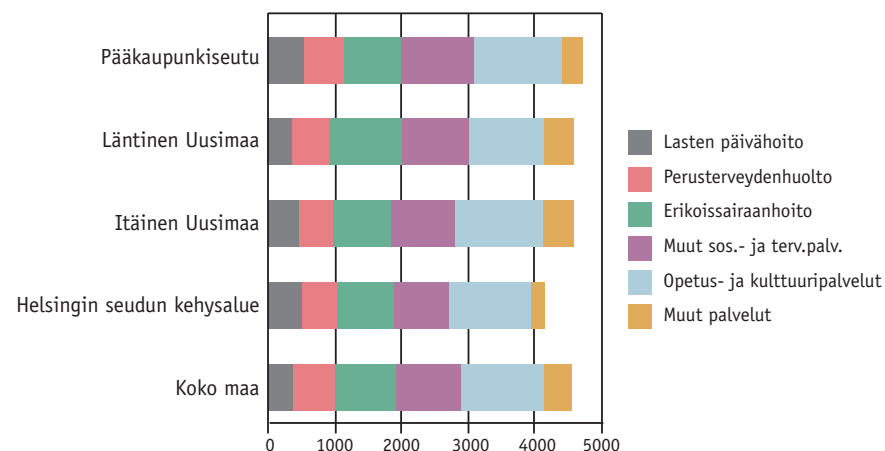
nut. Ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa on maakunnassa kolmannes aikuisista, ja läntisellä ja itäisellä Uudellamaalla vielä suurempi osuus. Maahanmuuttajien keskuudessa koulutusta vailla olevien osuus on erityisen korkea. Nuorista (17–24-vuotiaat) maakunnassa jää noin 15 % kokonaan koulutuksen ulkopuolelle, osuus on korkeampi kuin koko maassa. Tällä ilmiöllä on selvä yhteys nuorten syrjäytymiseen työelämästä.

Työvoiman eläkkeelle siirtymisen korvaaminen edellyttää suuren määrän uutta työvoimaa työmarkkinoille. Työmarkkinoiden kysynnän ja tarjonnan kohtaamisessa avainkysymys on koulutuksen kohdentuminen oikeille koulutustasoille ja niille aloille, joilla työvoimaa tarvitaan tulevaisuudessa.

Palvelut

Toimivat hyvinvointipalvelut (sosiaali-, terveys- ja sivistyspalvelut), kulttuuri- ja kaupalliset palvelut ovat keskeisiä alueellisia vetovoimatekijöitä. **Hyvinvointipalveluiden** suurin haaste on toimivien palveluverkkojen turvaami-

Kunnallistalouden nettokustannukset (eur/asukas) palveluittain metropolimaakunnan osa-alueilla vuonna 2008.

nen tulevaisuudessa. Lisäksi maahanmuuttajien määrän ja väestöosuuden kasvu painottaa kieleen ja kulttuuritaustaan perustuvia palveluita, joita ei monissa kunnissa ole aikaisemmin ollut edes tarjolla. Palveluiden kehittämisen ongelmat ovat yhteisiä metropolialueen eri osa-alueilla ja kunnissa, vaikka painotuksissa ja muutosten ajoittumisissa voi olla eroja.

Liikenne ja saavutettavuus

Saavutettavuus on alueellisen kilpailukyvyn ja vetovoiman yksi avaintekijä. Saavutettavuudella (henkilö- ja tavaraliikenne, tietoliikenneyhteydet) on keskeinen merkitys paikallisesti, valtakunnallisesti sekä kansainvälisesti naapurimaiden välillä ja maailmanlaajuisesti. Metropolimaakunta on kansallinen ja kansainvälinen logistiikka- ja kommunikaatiokeskus Euroopan reuna-alueella. Tästä syystä saavutettavuudella on täällä erityisen suuri merkitys. Metropolialueen **sisäinen saavutettavuus** perustuu toimiviin raideliikenne- ja maantieväyliin sekä tehokkaaseen joukkoliikenteeseen.

Ympäristö sekä alue- ja yhdyskuntarakenne

Uudenmaan luonto on erittäin monimuotoista. Taajamavaltaisuuden ja kasvun vuoksi ympäristön kuormitus on voimakasta ja maankäytön muutokset nopeita. **Laadukas elinympäristö ja toimiva alue- ja yhdyskuntarakenne** ovat sekä asukkaiden hyvinvoinnin tärkeitä osatekijöitä että alueellisia vetovoima- ja kilpailutekijöitä. Eheä alue- ja yhdyskuntarakenne on perusedellytys ilmastonmuutoksen rajoittamistavoitteiden saavuttamiselle ja kestäväälle taloudelliselle kehitykselle. Korkealaatuinen rakennettu kulttuuriympäristö edistää tutkimusten mukaan juurtumista ja sitoutumista, lisää hyvinvointia ja vetovoimatekijänä luo edellytyksiä elinkeinojen, kuten matkailun kehittämiseen.

Keskeisiä muutosilmiöitä

Ajankohtaisia ja tärkeitä, ns. läpäiseviä muutosilmiöitä, ovat:

Taloudellinen rakennemuutos:

paljon epävarmuustekijöitä; luo mahdollisuuksia uudelle liiketoiminnalle.

Ilmastonmuutos:

hillitsemistoimenpiteisiin Suomi sitoutunut osana EU:ta; johtaa suuriin muutoksiin energiatuotannossa, monien alojen tuotantoteknologiassa, kuluksessa, asumisessa ja liikkumisessa; ympäristötietoisuus kasvaa; luo mahdollisuuksia uudelle yritystoiminnalle.

Internet:

informaatioteknologia ja yhteiskunnan digitalisoituminen; muuttaa voimakkaasti kommunikaatiota ja palveluiden tuotantoa ja jakelua; mahdollistaa palveluiden uudistamisen (vrt. pankkisektori); luo uusia liiketoimintamuotoja.

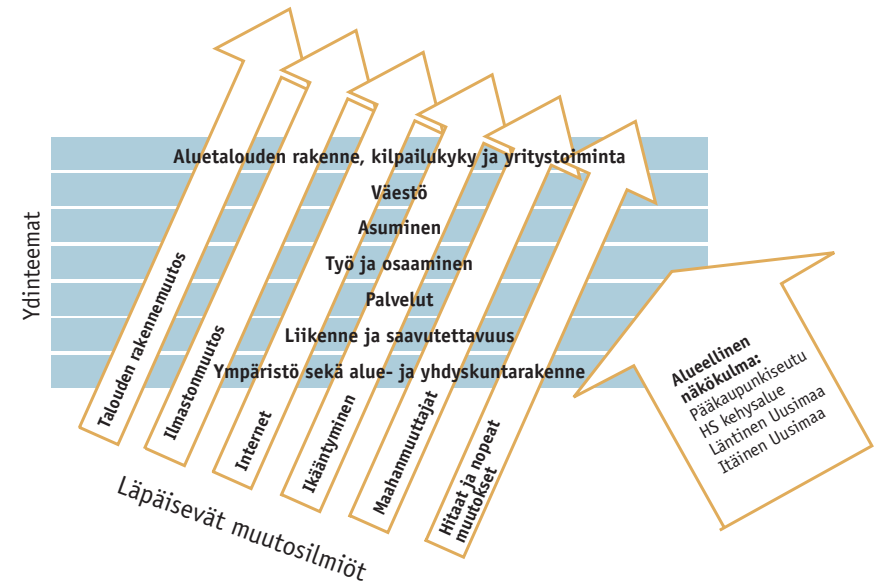
Ikääntyminen:

vaikuttaa voimakkaasti työhön ja osaamiseen, asumiseen, palveluihin ja yhdyskuntarakenteeseen sekä liikkumiseen ja liikennejärjestelmään; tarjoaa positiivisia mahdollisuuksia työelämän, asumisen, palveluiden ja yhdyskuntarakenteen uudistamiselle.

Maahanmuutto:

vieraskielisen väestön määrä kasvaa, vaikuttaa työikäisen väestön kehitykseen;

Toimintaympäristöanalyysin ydinteemat ja läpäisevät muutosilmiöt.

uhkana on, että työmarkkina-asema pysyy edelleen heikkona.

Hitat ja nopeat muutokset:

Jos vuosien kuluessa tapahtuvia hitaita muutosprosesseja pystytään ennakoimaan oikein, niihin osataan myös varautua. Osa muutoksista on nopeita ja yllätyksellisiä, niihin reagoiminen järkevästi suunnatuilla ja oikein mitoitetuilla toimenpiteillä on erittäin vaikeaa ja asettaa suuria haasteita alueelliselle ohjelmatyölle ja muulle kehittämistyölle. Muutosilmiöiden lisäksi on varauduttava kehitykseen vaikuttaviin väestön elämäntapojen ja arvostusten muutoksiin.

Nykytilakuvauksen ja muutosilmiöiden pohjalta maakuntaohjelmassa esitetään Uudenmaan kehittämistavoitteet ja toimenpiteet lähtökohtana alueellinen vaikuttavuus.

Kehittämisstrategiat ja linjaukset (ohjelman strategiaperusta)

Uudenmaan maakuntaohjelman keskeisenä lähtökohtana ovat maakuntavaltuustojen hyväksymät Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan pitkän aikavälin strategiset maakuntasuunnitelmat sekä niistä ohjelmakaudelle johdetut yhteiset linjaukset sekä Uudenmaan liiton strategia 2012:n mukaiset kehittämisen päämäärät.

Lähtökohtina ovat olleet myös Uttamaata ja Itä-Uttamaata koskevat strategiat ja ohjelmat sekä seutujen omat kehittämislinjaukset. Lisäksi Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) ja aluehallintoviraston (AVI) strategisten tulossopimusten painopisteet sekä valtakunnalliset ja EU:n strategiat on ohjelman valmistelussa otettu huomioon.

Valmisteluun on keskeisesti vaikuttanut ajankohtainen koko Uudenmaan kattava maakuntakaavatyö ja siihen liittyvät rakennemallit.

Uudenmaan maakuntasuunnitelman 2033 visio ja strategiset tavoitteet

Uudenmaan maakuntasuunnitelman visio on:

”Uusimaa on kansainvälinen hyvinvoivien ihmisten vetovoimainen metropolialue.”

1. Uudenmaan ja sen osien roolit on tunnustettu. Maakunnan eri osien erilaisia vahvuuksia hyödynnetään ja siten luodaan edellytykset koko maakunnan väestön hyvälle elämälle.
2. Turvataan edellytykset väestön hyvinvointi- ja koulutuspalvelujen tuottamiselle koko maakunnassa.
3. Uusimaa houkuttelee investoijia ja yrityksiä.
4. Uusimaa on Itämeren piirin merkittävin innovaatiokeskittymä.
5. Uudenmaan yhdyskuntarakenne on toimiva ja tehokas, energian käyttöä ja liikkumistarvetta vähentävä sekä hyvinvointia edistävä.
6. Uusimaa on Suomen ensimmäinen hiilineutraali maakunta ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen edelläkävijä.

Itä-Uudenmaan maakuntasuunnitelman 2040 kehittämisvisio ja strategiset tavoitteet

Itä-Uudenmaan kehittämisvisio on:

”Itä-Uusimaa on ympäristöltään ja kulttuuriltaan ainutlaatuinen, energinen ja uudistuva rannikkoalue, jossa on asukkaalle hyvän elämän edellytykset.”

1. Omien vahvuuksien hyödyntäminen kasvavalla metropolialueella.
2. Yhteistyön ja verkostojen kehittäminen ja hyödyntäminen alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti, keskeisinä suuntina pääkaupunkiseutu ja Etelä-Suomi, Itämeren alue, erityisesti Viro ja Pietari, Pohjoismaat.
3. Osaamisen vahvistaminen, energiainnovaatiot.
4. Uusien asioiden ja toimintatapojen kehittäminen, palveluinnovaatiot ja sosiaaliset innovaatiot.
5. Itä-Uudenmaan kehittäminen ekoseuduksi, nykyistä vähähiilisempi liikenne ja asuminen sekä ympäristön vaaliminen.
6. HELI-radan ja sen kehitysvyöhykettä tukevan aluerakenteen määrätietoinen kehittäminen.

Uudenmaan strategiset tavoitteet

Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan pitkän aikavälin linjaukset täydentävät toisiaan ja muodostavat näin ollen hyvän lähtökohdan koko Uudenmaan maakuntaohjelman laatimiselle.

Tavoitteet ja toimenpiteet vuosille 2011–2014 toimintalinjoittain (TL)

Pitkän aikavälin strategisten tavoitteiden ja toimintaympäristön nykytila-analyysin pohjalta on ohjelman valmistelussa valittu neljä toimintalinjaa (TL):

- TL 1 Uudistuvan metropolimaakunnan yhteistyö ja alueiden roolit
- TL 2 Metropolimaakunnan kilpailuetu ja elinkeinoelämä
- TL 3 Asukkaiden hyvinvointi ja palveluiden edellytykset
- TL 4 Alue- ja yhdyskuntarakenne ja ympäristö

Uudistuvan metropolimaakunnan yhteistyö ja alueiden roolit

Päämääränä on kasvavan metropolimaakunnan eri osien vahvuuksiin perustuva tuloksellinen yhteistyö.

Jäsenkunnat tekevät yhteistyötä useissa lakisääteisissä ja vapaaehtoisissa kokoonpanoissa. Eri toiminnoissa yhteistyörakenteet vaihtelevat. Tiettyjä kehittämisasioita on tarpeen tarkastella ja toteuttaa myös maakuntaa laajemmalla alueella sekä kansainvälisessä yhteistyössä.

Tavoite 1.1 Toimivat yhteistyörakenteet – yhteinen tahto toiminnaksi

Alueen laajentumisen myötä pääkaupunkiseudusta, erisuuruista kaupunkiseuduista sekä maaseutu- ja saaristoalueista koostuva metropolimaakunta on monipuolinen. Moninaisuus on kaupunkiseutujen kehittämisen elinehto ja koko alueen vahvuus. Maaseudun ja saariston merkitys korostuu erityisesti alueen itä- ja länsiosissa. Monipuolisen maakunnan kehittämistä on tarkasteltava sekä kokonaisuutena että ottamalla huomioon maakunnan eri osien mahdollisuudet ja väestöryhmien tarpeet. Toimintoja verkottamalla tavoitellaan sekä kaupunkiseutujen keskinäistä että niitä ympäröivien alueiden kehittämistä kunkin alueen vahvuuksien pohjalta.

Laajentuneen metropolialueen kehittäminen edellyttää monipuolista yhteistyötä ja osittain uudenlaista strategista kumppanuutta sekä uudenlaisia foorumeita. Tarvitaan toimintatapojen kehittämistä, uudenlaisia palveluinnovaatioita ja sosiaalisia innovaatioita.

Uudenmaan toiminnallisia yhteistyöalueita (nykyiset koheesio- ja kilpailukykyohjelma-alueet eli KOKO -alueet) ovat:

- Pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kirkkonummi)
- Kuuma-seutu (Järvenpää, Kerava, Nurmijärvi, Tuusula, Mäntsälä, Pornainen) (Sipoo osallistuu Kuuma-seudun KOKO-ohjelmaan).
- Länsi-Uusimaa (Lohja, Karkkila, Nummi-Pusula, Karjalohja, Raasepori, Hanko, Siuntio, Inkoo) (Vihti osallistuu yhteistyöhön)

- Hyvinkää-Riihimäen talousalue (Hyvinkää, Riihimäki, Hausjärvi, Loppi)
- Osa kunnista on osallistunut yhteistyöhön kahdella KOKO-alueella.

Itä-Uusimaa on toiminnallinen yhteistyöalue (KOKO-alue) ja koostuu Porvoon ja Loviisan seuduista:

- Porvoon seutu (Porvoo, Askola, Myrskylä, Pukkila, Sipoo) (Sipoo on mukana Kuuma-seudun ohjelmatyössä, eikä ole mukana Itä-Uudenmaan KOKO-alueessa)
- Loviisan seutu (Loviisa, Lapinjärvi)

Metropolialueen yhteistyörakenteissa on tapahtunut viime vuosina merkittäviä muutoksia. Pääkaupunkiseudun kaupunkien sekä Helsingin seudun kuntien yhteistyötä on tiivistetty mm. maankäytön, asumisen ja liikenteen osalta. Seudulle on perustettu uusia toimijoita ympäristöpalvelujen ja joukkoliikenteen järjestämiseen (Helsingin seudun ympäristöpalvelut HSY ja Helsingin seudun liikenne HSL).

Kuntayhteistyö ja -verkostot ovat muutostilassa. Meneillään on useita Uudenmaan kuntarakennetta ja -yhteistyötä selvittäviä hankkeita.

Toimenpidekokonaisuudet

- Ohjelmakaudella yhteistyörakennetta selkiytetään kuntien linjaamalla tavalla.
- Uusia yhteistyötapoja pilotoidaan ja otetaan käyttöön. Maakunnan toimijoita kootaan monipuolisesti yhteen uudenlaisten ratkaisujen ja kumppanuuksien löytämiseksi ja uusia yhteistyövälineitä hyödynnetään.

Tavoite 1.2 Alueiden välisellä yhteistyöllä lisää vaikuttavuutta

Euroopan reuna-alueella sijaitsevan metropolimaakunnan lähtökohta on menestyminen alueiden välisessä kilpailussa. Uusimaa ei kilpaile osajista ja yrityksistä muun Suomen, vaan Euroopan ja erityisesti Itämeren muiden metropolialueiden kanssa. Metropolimaakunnan menestymisen elinehto on kansainvälinen verkottuminen. Lähialueen yhteistyössä Itämeren piiri on keskeinen, jossa yhteistyön

ja verkostojen kehittämisellä parannetaan menestymisen mahdollisuuksia globaalissa kilpailussa.

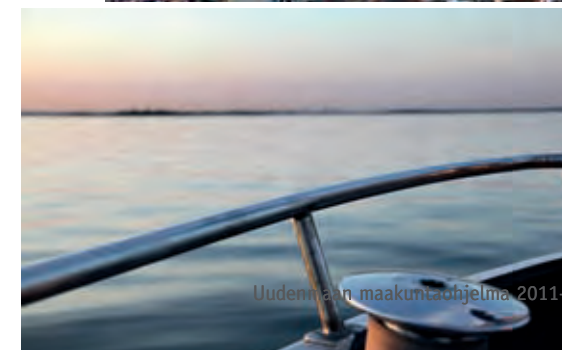
Kaikkien maakunnan liittojen kesken tehdään yhteistä edunvalvontaa alueiden kannalta strategisesti merkittävässä kysymyksissä. Etelä-Suomen liittojen yhteistyössä toteutetaan laajoja hankkeita, joissa hyödynnetään mm. EU-ohjelmien rahoitusta.

Alueiden kehittämislain mukaisesti maakunnat ovat tiivistäneet yhteistyötä. Uudenmaan maakunta muodostaa yhteistoiminta-alueen Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen kanssa. Liitot ovat valmistelleet ja sopineet ne osa-alueet ja asiat, joissa yhteinen valmistelu ja edistäminen nähdään erityisen merkitykselliseksi. Niitä ovat:

- liikennejärjestelmän kehittäminen,
- metropolialueen kilpailukyvyyn hyödyntäminen ja vahvistaminen,
- tietoliikenteen palvelutason parantaminen ja sitä tukevien teknologioiden edistäminen,
- luonnonvarojen kestävä käyttö sekä
- EU:n Itämeristrategian yhteinen toteuttaminen.

Toimenpidekokonaisuudet

- Etelä-Suomen liittojen yhteistyöllä vaikutetaan vuoden 2013 jälkeisen EU:n koheesiopolitiikan tavoitteiden asetteluun.
- Yhteistoiminta-alueella toteutetaan laaja-alaisia yhteistyöhankkeita ja lisätään vaikuttavuutta strategisesti tärkeissä edunvalvonnan kohteissa.

Metropolimaakunnan kilpailuetu ja elinkeinoelämä

Toimintalinjassa päämääränä on parantaa edellytyksiä menestykselliselle yritys-toiminnalle kasvavan metropolimaakunnan eri osien vahvuuksia hyödyntämällä, edistää alueiden tuloksellista yhteistyötä ja luoda edellytyksiä uusille kasvualoille. Tärkeää tässä työssä on elinkeinoelämän rakenteiden, kehitystarpeiden ja tulevaisuuden kilpailukykytekijöiden tunnistaminen ja alueellinen edunvalvonta.

Keskeisinä keinoina ovat elinkeinoelämän yleisten toimintaedellytysten parantaminen sekä elinkeinopalveluiden tehostaminen ja koulutuksen suuntaaminen palvelemaan työelämän nykyisiä ja tulevia tarpeita.

Työvoimatarpeen turvaamiseksi tarvitaan toimenpiteitä työperäisen maahanmuuton edistämiseen ja Suomessa opiskelleiden ja opiskelevien ulkomaa-laisten työllistymiseen. Vieraskielinen väestö tarjoaa mahdollisuuksia edistää maakunnan kansainvälisyyttä ja tuo alueelle erityisosaamista. Maahanmuuttajat tuovat kulttuuri- ja kieliosaamista ja kokemusta suomalaisille kansainvälisesti toimiville yrityksille.

Uusimaa on kansainvälisesti merkittävä osaamisen ja koulutuksen keskittymä. Alue tunnetaan palvelu-, tuote- ja sosiaalisten innovaatioiden kehittämisympäristönä, jossa käyttäjät ja asiakkaat osallistuvat uuden luomiseen ja kehittämiseen. Tarvitaan jatkuvaa vuorovaikutusta yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa mahdollistamaan pääsy uusimpaan tieteelliseen tietoon ja globaaleihin verkostoihin.

Itämeren piirissä EU-Itämeri-strategian toteuttaminen luo mahdollisuuksia parantaa Itämeri-alueen sisämarkkinoiden toimivuutta. Metropolialueet kilpailevat erityisesti hyvistä yrityksistä sekä korkean tuottavuuden ja korkean tulotason työpaikoista. Uusimaa ei tähän asti ole ollut riittävän vetovoimainen kansainvälisille investoinneille. Kulttuuriala ja luovan talouden kehittämistoiminta on otettava tiiviimmin osaksi maakunnan kehittämistä ja elinkeinopolitiikkaa. Näin kasvatetaan yritystoimintaa ja parannetaan työllisyyttä.

Tavoite 2.1 Logistiset ratkaisut tukemaan elinkeinoja ja palveluja

Kansallisen ja kansainvälisen logistiikka- ja kommunikaatiokeskuksen aseman säilyttämiseksi Euroopan reuna-alueilla on varmistettava alueen sisäinen ja ulkoinen saavutettavuus ja turvattava toimiva tietoliikenneteknologia.

Aluesuunnitteluratkaisuissa on otettava huomioon elinkeinoelämän kuljetusten kasvava tarve.

Sujuvat nopeat liikenneyhteydet parantavat Uudenmaan kilpailuetua. Tehokas joukkoliikenne sekä hyvät raideliikenneyhteydet ovat keskeisiä alueen kilpailukyvyllä. Lisäksi raideliikenneyhteydet erityisesti Pietarin talousalueelle ja laajemminkin Venäjälle ovat kansallisesti tärkeitä. Liikenneasioita käsitellään yksityiskohtaisemmin toimintalinjassa 4.

Toimenpidetavoitteet

- Alue- ja yhdyskuntarakenne- sekä liikennetarkoituksella parannetaan elinkeinoelämän ja yritysten toimintaedellytyksiä (kts. tavoite 4.3)
- Elinkeinoelämän kannalta keskeisen rataverkon kehittäminen painopisteenä ovat yhteydet satamiin, Helsinki-Vantaan lentokentälle ja Pietarin suuntaan.
- Tietoliikenneverkkojen kehittämiseen panostetaan tasavertaisten toimintaedellytysten turvaamiseksi koko maakunnassa. Tuetaan informaatioteknologian soveltamishankkeita, kuten Laajakaista 2015 -hankkeen toteuttamista.
- Edunvalvonnalla vaikutetaan siihen, että valtio kohdistaa varoja Uudellemaalle energiatuotannon lisäämiseksi ja monipuolistamiseksi sekä kestäviin tavarakuljetusratkaisuihin.

Toimenpiteiden vaikutuksena syntyy laaja-alainen yhteisymmärrys alue- ja yhdyskuntarakennetarkoituksista, joissa on huomioitu myös elinkeinoelämän tarpeet. Elinkeinojen toiminnan edellytykset paranevat. Lisääntynyt taloudellinen toimeliaisuus aiheuttaa kuitenkin ympäristöön erilaisia paineita ja luonnonvarojen käyttöön kohdistuu useita intressejä.

Tavoite 2.2 Uudistuvat energiaratkaisut vahvistamaan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä

Uusimaa profiloituu energiateknologian ykkösalueena. Valtakunnan tärkeimpien energian tuotanto- ja tutkimuslaitosten sijainti maakunnassa antaa hyvät edellytykset alan tutkimus- ja kehittämistoiminnalle.

Uudellamaalla edistetään uusiutuvien energialähteiden ja myös ydinenergian käyttöä ilmastomuutokseen vastaamiseksi.

Uuden energiateknologian kehittämisen ja tuotteistamisen ohella on tehostettava jo olemassa olevan teknologian käyttöä, parannettava energiatehokkuutta sekä ydinvoimalan hukkalämmön hyväksikäyttöä.

Päästöttömän ja uusiutuvan energian (aurinko, tuuli, bio, maa, vesi) kehittämistä ja käyttöä edistetään yhteistyössä yritysten, alueellisten ja paikallisten toimijoiden kanssa. Tavoitteena on fossiilisen energian korvaaminen päästöttömällä ja mahdollisuuksien luominen hajautetulle energiatuotannolle. Energia-tuotannon lisäämiseksi ja monipuolistamiseksi on turvattava riittävät resurssit.

Toimenpidekokonaisuudet

- Ympäristö- ja energiateknologian monipuolista ratkaisujen kehittämistä tuetaan.
- Teollisuuden osaamista hyödynnetään energia-alan alueellisten ja paikallisten osaamiskeskittymien luomiseksi ja energiatuotannon monipuolistamiseksi.
- Venäjän energiapolitiikan professuurin verkostoa hyväksi käyttämällä parannetaan energia-alan yritystoiminnan edellytyksiä.

Toimenpiteiden vaikutukset talouteen ovat myönteiset. Maakunnan kilpailukyky ja imago voimistuvat. Energia-ala kehittyy ja monipuolistuu. Työllisyysaste kasvaa.

Tavoite 2.3 Elinkeinopalvelut vahvistamaan yritysmuonnteisyyttä ja lisäämään yritysten sijoittumishalukkuutta

Tavoitteena on, että Uusimaa profiloituu kansainvälisesti vetovoimaisena inves-

tointien, yritysten ja osaajien sijaintipaikkana.

Uudellemaalle myönnetty tunnustus EU:n yrittäjyysalue European Entrepreneurial Region 2012 (EER) antaa mahdollisuuksia monille eri toimijoille. Tunnustus kannustaa etsimään uusia keinoja yrittäjyyden edistämiseksi sekä ottamaan käyttöön uusia toimintatapoja myös julkisella sektorilla.

World Design Capital 2012 (WDC) -teemavuodella tavoitellaan lisämahdollisuuksia eri alojen yritystoiminnalle sekä myös kuntien järjestämien palveluiden ja kehittämislle.

Uudellamaalla pk-yritysten ja erityisesti palvelu- ja myös matkailualan yritysten merkitys on muuta maata huomattavasti suurempi. Seudullisilla ja alueellisilla yrityspalveluilla tuetaan yritysten kasvua ja uusien yritysten perustamista. Erityisesti kehitetään kasvuyrittäjyyttä. Lisäksi edistetään monipuolisesti luonto- ja maaseutuyrittäjyyttä ja maaseudun elinkeinoja. Mahdollisuuksia väestöltään kasvavalla metropolialueella luovat mm. lähiruoka, virkistys- sekä hyvinvointipalvelut.

Elinkeinopalveluja vahvistettaessa hyödynnetään olemassa olevia rakenteita ja toimintamalleja, kuten Greater Helsinki Promotion, Invest in Finland, Finnpro, ulkomaan toimistot, verkostot ja ystävyyskunnat, ja yhteistyötä tehostetaan. Yritysten sijoittumista helpottavia palveluja ("Soft landing") lisätään.

Maahanmuuttajataustaisille yrityksille suunnattuja palveluja parannetaan. Maahanmuuttajat tarjoavat uusien yritysten perustamisessa ja työvoimana merkittävän voimavaran.

Toimenpidekokonaisuudet

- Toteutetaan EER 2012 -hankekokonaisuutta nuorten yrittäjyyden edistämiseksi ja yrittäjyysmyönteisyyden vahvistamiseksi Uudellamaalla.
- Hyödynnetään monipuolisesti WDC 2012 -teemavuotta koko maakunnan alueen kansainvälisen houkuttelevuuden lisäämiseksi. Tuetaan hankkeita, joilla edistetään tuotteiden ja palveluiden muotoilua ja muotoiluyritysten verkottumista.
- Seudullista yrityspalvelutoimintaa kehitetään ja neuvontaa yrityksille kohdennetuista kehittämis- ja muista palveluista vahvistetaan. Tuetaan yritysten

- kasvua ja uusien yritysten syntymistä.
- Hautomotoiminnan jatkuvuus ja pysyvä rahoitusperusta turvataan. Luodaan koko maakunnan kattava hautomoverkosto.
- Olemassa olevat maahanmuuttajien yrityspalvelut vakiinnutetaan pysyväksi toimintamalliksi.
- Maassa olevien kansainvälisten osaajien integrointia yrityksiin ja julkisiin organisaatioihin parannetaan.

Toimenpiteiden seurauksena Uudenmaan houkuttelevuus sijoituspaikkana niin yrityksille kuin kansainvälisille osaajille lisääntyy. Erityisesti kulttuuriin ja luovaan osaamiseen perustuva yritystoiminta vahvistaa koko alueen elinkeinorakennetta ja työllisyyttä. Toimenpiteiden tuloksena uusien yritysten lukumäärä kasvaa. Yleinen ja erityisesti nuorten yrittäjyysmyönteisyys on parantunut.

Tavoite 2.4 Osaaminen vahvistamaan kilpailukykyä

Tavoitteena on, että alueen yritykset saavat osaavaa työvoimaa ja että koulutettujen osaaminen vastaa elinkeinoelämän tarpeita. Tämä edellyttää koulutuspaikkojen lisäämistä nykyisestä sekä nuorisoasteella että aikuiskoulutuksessa.

Kilpailukyvyyn vahvistamiseksi on löydettävä uusia osaamisaloja, joiden pohjalle voi syntyä myös uutta yrittäjyyttä. Uusien osaamisalojen kasvu ja alueen vahvojen erikoisalojen kehittäminen ja liiketoimintaosaamisen lisääminen edellyttävät yhteistyötä osaamiskeskusten kanssa. Liiketoimintaosaamista lisäämällä voidaan parantaa mm. luovien alojen yrittäjyyden pohjaa. Käytännönläheisillä malleilla juurrutetaan yrittäjyysasennetta nuoriin ja siirretään uusinta tietoa yrittäjille.

Osaaminen luo uutta yritystoimintaa sekä vahvistaa olemassa olevaa yrittäjyyttä. Onnistuneella ennakoinnilla koulutusta pystytään kohdentamaan tarkoituksenmukaisesti vastaamaan työelämän tarpeita.

Toimenpidekokonaisuudet

- Edunvalvonnan avulla vaikutetaan ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikkojen määrään vastaamaan kysyntää sekä vaikutetaan oppisopimuskoulutustarjontaan.

- Lisätään toimenpiteitä, joilla yhteistyötä korkeakoulujen kanssa aluekehittämisessä sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnassa vahvistetaan. Hyödynnetään Uudenmaan lahjoitusprofessoreja elinkeinojen alueellisessa kehittämisessä.
- Kehitetään eriasteisten oppilaitosten yhteinen palvelukonsepti, jolla uusinta tutkimus, kehittämis- ja innovaatiotietoa voidaan välittää Uudellamaalla jo toimiville yrityksille.
- Yrittäjyyden lisäämiseksi hyödynnetään yrittäjyyskasvatusverkostoa. Vahvistetaan yhteistyötä valtakunnallisten yrittäjyyskasvatusta edistävien tahojen kanssa vaikutusten lisäämiseksi Uudellamaalla.
- Lisätään yrittäjyyspainotteista koulutusta luovien alojen liiketoimintaosaamisen vahvistamiseksi ja alan työllisyyden parantamiseksi. Tiivistetään Uudenmaan ELY:n, maakunnan liiton ja alueellisen taidetoimikunnan yhteistyötä.

Toimenpiteiden vaikutuksesta luodaan vahvempi pohja yrittäjyydelle. Yrittäjyyden lisääntyminen edistää talouskasvua ja luo uusia työpaikkoja. Koulutus lisää tasa-arvoa. Uuden yritystoiminnan syntyminen saattaa kuitenkin aiheuttaa muutoksia ympäristöön kuten aluerakenteeseen ja liikenteeseen. Työllisyysaste kasvaa ja toimenpiteillä ehkäistään nuorten syrjäytymistä.

Tavoite 2.5 Asiakatarpeista lähtävä avoin innovaatioympäristö

Avoimeen innovaatioympäristöön on keskittynyt monialaista osaamista, kasvuhakuisia yrityksiä sekä kansainvälisesti verkottuneita tutkimus-, koulutus- ja kehittämisorganisaatioita. Korkeakoulujen ja yliopistojen välisillä strategisilla kumppanuuksilla edistetään uusien innovaatioympäristöjen syntyä Uudellemaalle.

Osaamiskeskusohjelmat tulee kytkeä aiempaa tiiviimmin alueen yritystoiminnan tarpeisiin. Laajentuneen alueen myötä huomio kohdennetaan erityisesti energia- ja ympäristöalan innovaatioihin, kuten energiatehokkuutta lisääviin uusiin teknologisiin ratkaisuihin, toimintamalleihin ja liiketoimintaratkaisuihin.

Toimenpidekokonaisuudet

- Osaamiskeskustoimintaa kehitetään niin, että sen toimintamallit hyödyttävät

vät nykyistä paremmin maakunnan eri alueiden elinkeinoelämän kehittämistä.

- Avointen innovaatioympäristöjen kehittämistä ja verkottamista edistetään.
- Palveluinnovaatioita kehitetään käyttäjälähtöiset innovaatioympäristöt -konseptia soveltaen.
- Palvelujen kehittämistä vientituotteiksi tuetaan.
- Innovatiiviset julkiset hankinnat –prosessin ratkaisuja ja toimintamalleja hyödynnetään laaja-alaisesti.

Toimenpiteillä parannetaan edellytyksiä synnyttää uusia innovaatioita, jotka tarjoavat alustan uudella tavalla yrittäjyydelle. Yrittäjyyden lisääntyminen edistää talouskasvua ja luo uusia työpaikkoja.

Asukkaiden hyvinvointi ja palveluiden edellytykset

Toimintalinjassa keskeisenä päämääränä on edellytysten luominen asukkaiden hyvinvoinnille, terveyden edistämiseksi, arjen ja palveluverkon toimivuudelle.

Uudellamaalla on toimivat peruspalvelut ja kulttuuripalveluiden tarjonta on runsasta. Väestön ikääntyminen kasvattaa palvelujen kysyntää ja muuttaa kysynnän rakennetta. Näihin muutoksiin on pystyttävä varautumaan. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin työnjakoon on löydettävä tasapaino. Hyvinvoivien uusmaalaisten terveyttä uhkaavat uudet elämäntapasairaudet, joiden ehkäisyyn on puututtava.

Paitsi väestön ikääntymiseen ja kiristyneeseen kuntatalouteen haasteet liittyvät myös maahanmuuttajien kotoutumiseen, nuorten työllistymiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn.

Metropolialueen erityispiirre ovat työssäkäyvien aikuisten ajallisesti pitkät työmatkat. Tämä vaikuttaa perheiden ja lasten ajankäyttöön ja hyvinvointiin mm. pidentämällä pienten lasten päivähoidossa oloa ja lisäämällä koululaisten yksinoloa sekä vähentämällä perheiden yhteistä aikaa. Palveluiden hyvä saavutettavuus on keskeinen hyvinvoinnin mittari.

Tavoite 3.1 Hyvinvointi- ja kulttuuripalvelujen turvaaminen ja kehittäminen

Kunnilla on palvelujen järjestämisvastuu ja vahva rooli myös palvelutuottajana. Hyvinvointipalveluiden rakenteiden, toimintatapojen ja työmenetelmien uudistaminen ovat keskeisiä asioita, kun halutaan vastata väestön palvelutarpeisiin ja ratkaista kuntatalouden ongelmia. Erityisesti ikääntymisen tuomien haasteiden vuoksi tarvitaan palvelutuotantoon rakenteellisia muutoksia. Sektoreiden välisiä raja-aitoja on murrettava sekä etsittävä uudenlaisia yhteistyön muotoja. Palveluiden kysynnän kasvaessa ja vaatimustason noustessa rahoituksen järjestäminen, työvoiman saatavuus sekä verotulojen riittävyys ovat lähiajan haasteita.

Suuri osa palvelutarpeesta liittyy neuvontaan tai palveluohjaukseen. Lisäämällä kevyttä apua ja hoivaa sekä palvelua oikea-aikaisesti kohdentamalla, ras-

kaamman hoidon tarvetta voidaan siirtää myöhemmäksi. Ennalta ehkäisevien toimien ja varhaisen puuttumisen avulla voidaan vähentää sairauksia ja sosiaalista syrjäytymistä sekä luoda edellytyksiä toimintakyvyn säilymiselle ja oman elämän hallinnalle. Kulttuuri-, liikunta-, virkistys- ja luontopalveluja lisäämällä parannetaan elämänlaadun, jaksamisen ja henkisen hyvinvoinnin edellytyksiä kaikille väestö- ja ikäryhmille.

Kilpailu osaavasta työvoimasta voi saada aikaan epätoivottavia tilanteita työmarkkinoilla. Työn sisältöä kehittämällä voidaan luoda malleja, joilla työpaikat saadaan kiinnostavaksi.

Hyvinvointipalveluiden uudistaminen toteutuu monien rinnakkaisten keinojen avulla. Palvelujen sijoitteluun kiinnitetään huomiota niin, että ne ovat saavutettavissa myös julkisilla kulkuvälineillä.

Toimenpidekokonaisuudet

- Hyvinvointipalvelujen kysynnän lisääntyessä palveluita uudistetaan ennaltaehkäisevään ja omatoimisuutta lisäävään suuntaan.
- Sähköisiä palveluja kehittämällä helpotetaan asiointia ja palveluiden saatavuutta.
- Hyvinvointipalvelujen sisältöä kehitetään ottamalla mukaan kulttuurin ja liikunnan keinot hoidon ja hoivan rinnalle.
- Uusia työtapoja kehitetään palvelujen viemiseksi asiakkaan lähelle.
- Maahanmuuttajien rekrytoinnilla helpotetaan osaltaan työvoiman saatavuutta.
- Edistetään toimenpiteitä, joilla lähennetään koulutusta ja työelämää toisiinsa. Lisätään opiskelijoiden mahdollisuuksia tutustua työelämään.
- Hyvinvointi- ja kulttuuriyrittäjien ammattitaitoa vahvistetaan lisäämällä mm. palvelun kilpailuttamisen ja taloushallinnon osaamiskoulutusta.
- Edistetään kuntien ja muiden toimijoiden yhteistyötä erityisryhmien asumisen ja niihin kytkeytyvien palvelukonseptien kehittämisessä.

Toimenpiteillä lisätään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikissa ikä- ja väestöryhmissä. Omatoimisuuden ja elämän hallinnan kasvaminen lisäävät osaltaan turvallisuutta ja viihtyvyyttä. Hyvinvointi luo taloudelliselle toimeliaisuudelle ja menes-

tykselle edellytykset, joten vaikutukset talouskehitykseen, kilpailukykyyn ja maakunnan imagoon ovat myönteisiä. Palveluja uudistamalla vähennetään kuntatalouteen kohdistuvia paineita.

Tavoite 3.2 Terveiden edistäminen ja terveyserojen kaventaminen

Uusimaa on Suomen elinvoimaisinta aluetta. Uudellamaalla asuu paljon lapsia ja nuoria suhteessa väkimäärään. Uusimaa on voimakkaan muuttovoiton aluetta. Terveiden edistämisen ja terveyserojen kaventamisen toimet on syytä suunnata ns. uusiin kansantauteihin (ylipaino, diabetes, tupakointi, päihde- ja mielenterveys-ongelmat sekä dementia), jotka uhkaavat asukkaiden terveyttä monella tavalla jo varhaisina ikävuosina. Näiden tautien hoitamatta jättäminen kuormittaa terveydenhoitojärjestelmää ja lyhentää työuria, terveitä elinvuosia ja jopa elinikää. Terveiden elämäntapojen omaksuminen jo varhain edistää työssä jaksamista ja tervettä vanhuutta. Ikääntyvän ja ikääntyneen väestön monialaiseen terveyden edistämiseen on kohdennettava voimavaroja.

Terveiden edistäminen edellyttää, että terveysnäkökulma otetaan huomioon laajalti yhteiskunnassa. Kunnissa sosiaali- ja terveystoimen ohella koulutus-, kulttuuri- ja liikuntatoimen, kaavoituksen sekä teknisen toimen toimenpiteillä voidaan vaikuttaa kuntalaisten hyvinvointiin. Kolmannen sektorin toimijat ovat kokeneita terveydenedistäjiä. Yhteistyön ja työnjaon luominen ja kehittäminen julkisen ja kolmannen sektorin välillä lisää terveyden edistämiseen resursseja. Kulttuurin harrastus- ja osallistumismahdollisuuksia lisäämällä voidaan edistää erityisesti sellaisten henkilöiden hyvinvointia ja terveyttä, joiden elämä on rajoitunut esimerkiksi sairauden, vamman, elinympäristön tai muun syyn vuoksi.

Tavoitteena on vähentää yleistä sairastavuutta kaikissa ikäryhmissä. Erityisesti heikoimpien väestöryhmien terveyskäyttäytymiseen vaikuttamalla kavennetaan terveyseroja. Lyhyellä aikavälillä työstä poissaolot vähenevät. Työurat voivat pidentyä ja terveet elinvuodet lisääntyä.

Terveidenhuoltoon kohdistuvaa kasvupainetta on mahdollista vähentää, jos elämäntapasairauksia voidaan ehkäistä ajoissa. Päihde- ja mielenterveysongelmi-

en väheneminen pienentää sosiaalihuollon kuormitusta, mikä osaltaan vähentää kuntatalouden paineita. Tavoitteena on aikaansaada muutos ihmisten tahtotilassa ja käyttäytymisessä, koska elintavat ovat henkilökohtaisia ratkaisuja.

Toimenpidekokonaisuus

- Toteutetaan terveellisen ruokavalion valintaan, liikunnan ja kulttuurin harrastuneisuuden edistämiseen ja päihteiden käytön ja tupakoinnin lopettamiseen tähtääviä toimenpiteitä osana hyvinvoinnin kehittämistä.

Toimenpiteillä vaikutetaan yleiseen hyvinvointiin, turvallisuuden lisääntymiseen sekä työllisyyteen, työllistymiseen ja työurien pitenemiseen. Terveyserojen kaventamisella vaikutetaan suoraan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistymiseen. Terveyttä edistämällä vähennetään kuntatalouteen kohdistuvia paineita.

Tavoite 3.3 Nuorten syrjäytymisen ehkäisy

Uudenmaan erityispiirre on kasvanut nuorisotyöttömyys ja nuorten syrjäytymisen. Syrjäytymisriski on suuri niillä maahanmuuttajanuorilla, jotka eivät ole työllistyneet. Syrjäytyminen on kallista sekä yhteiskunnalle että yksilölle, joten sen ehkäisyyn on panostettava monin keinoin.

Syrjäytymisen ehkäisy on aloitettava jo varhaislapsuudessa. Koulutuksesta ja työelämästä pudonneita tai muuten syrjäytymisvaarassa olevia on tuettava ja kannustettava löytämään paikkansa yhteiskunnassa. Toisen asteen ammatillinen koulutus on osalle nuoria liian teoreettinen, mikä johtaa opintojen keskeyttämiseen. Opintojen vaihtoehtona olevia työpajakoulutusmahdollisuuksia tarvitaan lisää. Nuorten ikäluokkien halutaan kasvavan täysivaltaisiksi yhteiskunnan toimijoiksi. Ylisukupolvinen syrjäytymisen ja köyhyyden kierre on saatava katkaistuksi.

Maahanmuuttajien kotoutuminen onnistuu kielitaidon ja ammattitaidon kautta sekä suomalaisen yhteiskunnan tuntemuksella. Maahanmuuttajille tulee tarjota heille soveltuvia koulutusratkaisuja. Koulutuksen järjestämiseen on tarvittava riittävät määrärahat. On kehitettävä koulutustarpeen kartoitukseen, kielitaidon testaukseen ja koulutuksen etenemisen suunnitteluun liittyviä työmene-

telmiä.

Maahanmuuttajien syrjäytymisen ehkäisyssä kulttuuri- ja liikuntapalvelut sekä vapaan sivistystyön toiminnot edistävät juurtumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Palvelujen tuottajien välistä yhteistyötä tulee tiivistää määrätietoisesti. Työvoimahallinnon piiriin kuulumattomille tarvitaan oma yhteinen kielikoulutusväylä tasotesteineen ja jatkumoineen.

Toimenpidekokonaisuudet

- Kehitetään laaja-alaisia sektorirajat ylittäviä (peruskoulu, keskiasteen koulu, ELY, kuntien eri toimialat) toimintamenetelmiä tukemaan opiskelijahuoltoa ja vertaistukea. Parannetaan työmahdollisuuksia yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyöllä.
- Lisätään maahanmuuttajajärjestöjen roolia kotoutuspalvelujen tuottamisessa ja turvataan toimintaa varten resurssit.
- Edunvalvonnalla vaikutetaan siihen, että yhteishaussa 22 vuotta täyttäneet hakijat ja toista/kolmatta tutkintoa suorittavat ohjataan aikuiskoulutuspaikoille, jolloin nuorisoikäluokalle tarkoitettut koulutuspaikat jäävät nuorten käyttöön.
- Edunvalvonnalla vaikutetaan vaihtoehtoisten opiskeluväylien (ammattistartti, työpajakoulutus, valmentava ja ohjaava koulutus), oppisopimuspaikkojen ja pysyvien työpaikkojen lisäämiseen. Kokeilujen kautta rakennetaan yhdessä OKM:n kanssa uusia koulutuspolkuja.

Toimenpiteillä edistetään nuorten hyvinvointia ja kasvamista täysivaltaisiksi yhteiskunnan toimijoiksi. Uudenlaisilla toimintamenetelmillä lisätään koulutus- ja työmahdollisuuksia ja siten vähennetään sosiaali- ja terveystalouteen kohdistuvia paineita.

Alue- ja yhdyskuntarakenne ja ympäristö

Toimintalinjassa päämäärinä ovat yhdyskuntarakenteen eheyttäminen, sujuvat ja ympäristön kannalta kestävät liikenneyhteydet sekä energian säästö, energiatuotannon uudistaminen ja ympäristön vaaliminen.

Uudenmaan kilpailukyky ja kasvu edellyttävät yhdyskuntarakenteen eheyttämistä sekä ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyviä toimenpiteitä. Voimakkaasti kasvavalla Uudellamaalla eniten kasvupainetta kohdistuu pääkaupunkiseutuun ja erityisesti sen kehyskuntiin. Asumisen korkea hinta pääkaupunkiseudulla sekä elinkeinorakenteen, erityisesti kaupan rakenteen, muutokset ovat aiheuttaneet yhdyskuntarakenteen epäsuotuisaa hajautumista. Ympäristön sietokykyyn ja luonnon- ja viheralueiden turvaamiseen pitää voimakkaan kasvun takia kiinnittää erityistä huomiota.

Uudenmaan liikennejärjestelmän kehittämistarpeet liittyvät toisaalta riittävän väyläkapasiteetin ja joukkoliikennepalveluiden järjestämiseen, mutta toisaalta tarpeeseen vähentää merkittävästi liikkumisen tarvetta ja liikenteen ympäristöhaittoja. Ruuhkat haittaavat sekä henkilöliikennettä että elinkeinoelämän kuljetuksia. Liikennejärjestelmäsuunnitelmiin liittyvissä aiesopimuksissa on määritelty kiireellisimmät hankkeet ja toimenpiteet liikennejärjestelmän kehittämiseksi.

Alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä ympäristön kestävä kehittäminen ovat keskeisiä tavoitteita kaavoitusta ohjaavissa valtakunnallisissa alueidenkäyttötaavoitteissa. Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntasuunnitelmissa ovat nousseet esiin samat tavoitteet. Lisäksi Uudenmaan liiton strategiassa yhtenä toimintaa ohjaavana päämääränä on yhdyskuntarakenteen eheyttäminen. Maakunta-kaavoitus ja kuntien yhteinen maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL -yhteistyö ovat tässä keskeisiä ohjausvälineitä.

Tavoite 4.1 Eheä yhdyskuntarakenne ja laadukas elinympäristö

Kuntakaavoituksessa ja rakentamisen ohjauksessa on kiinnitettävä huomiota yhdyskuntarakenteen eheyttämisen ja hajakentän kyllä ohjaamisen ohella elinympäristöjen laatuun, virkistysalueiden riittävyyteen ja niiden saavutettavuuteen.

Yhdyskuntarakenteen eheyttämisen tavoitteena on tiivistää asuntoalueita siten, että asukkaiden palvelut sekä elinympäristöt monipuolistuvat ja paranevat. Monipuolisen ja riittävän asuntotarjonnan edistämässä otetaan huomioon maakunnan eri osien mahdollisuudet ja väestöryhmien tarpeet.

Metropolialueella kaupunkiluonnon turvaamisen merkitys korostuu. Veto-voimainen lähiluonto ja helposti saavutettavat, lähellä sijaitsevat sekä turvalliset virkistysalueet ovat merkittäviä terveyden ja hyvinvoinnin edistäjiä. Kaikille helposti saavutettavat ja laadukkaat virkistysaluepalvelut vaikuttavat myös terveyserojen kaventamiseen.

Kuntien maapolitiikalla on suuri merkitys maakuntakaavan toteuttamisessa ja yhdyskuntarakenteen kehittämisessä. Kestävän maapolitiikan keskeisiä arviointikriteerejä ovat tonttitarjonnan riittävyys asuntotuotantoon, lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutukset ilmastoon ja ympäristöön sekä investointi- ja ylläpitokustannukset yhteiskunnalle ja yksityisille. Nykyisiä raideyhteyksiä ja linja-autoliikenteen laatuikäytäviä on hyödynnettävä tehokkaammin maankäytön suunnittelussa ja rakentamisessa.

Yhdyskuntarakenteen eheyttämisessä on lisäksi otettava huomioon melun ja muiden ympäristöhaittojen ehkäisy ja lieventäminen, pohjavesien suojeleminen sekä luonnon monimuotoisuus. Metropolialueella altistuminen pienhiukkasille ja melulle lisäävät terveysriskejä. Kuntarajat ylittävillä taajama-alueilla tarvitaan kuntien yhteistyönä tehtävää valuma-aluekohtaista hulevesisuunnittelua.

Toimenpidekokonaisuudet

- Koko Uudenmaan kattavan maakuntakaavan valmistelussa luodaan yhteinen tahtotila maakunnan kestävästä aluerakenteesta.
- Kehitetään kunnille yhteisiä maapolitiikan periaatteita ja edistetään niiden käyttöönottoa.
- Varmistetaan riittävä rahoitus ympäristöhaittojen ehkäisyyn ja lieventämiseen.
- Uusia vaihtoehtoisia rakennuttamistapoja edistetään.
- Edistetään ehdotetun Sipoonkorven kansallispuiston toteutumista sekä koko Sipoonkorven alueen suunnittelua maakuntakaavoituksen osana edelleen kehitettävää maakunnallista virkistys- ja suojelualueverkostoa.

- Edistetään kuntien yhteistyötä valuma-aluekohtaisessa hulevesisuunnittelussa.
- Jatketaan Uudenmaan arkkitehtuuripoliittisen ohjelman toteuttamista sekä edistetään kuntien arkkitehtuuripoliittisten ohjelmien laadintaa. Lisätään kulttuuriympäristökasvatusta ja korjausrakentamisneuvontaa.

Toimenpiteiden seurauksena kuntien, valtion ja yksityisten toimijoiden lyhyen ja etenkin pitkän aikavälin kustannukset vähenevät. Elinympäristön turvallisuus, terveellisyys ja viihtyisyys paranevat.

Tavoite 4.2 Kestävä ja turvallinen henkilöliikenne

Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen kulkumuoto-osuutta lisäämällä parannetaan liikenneturvallisuutta sekä vähennetään liikenteen ympäristö- ja terveyshaittoja. Useat pienet hankkeet edistävät liikennejärjestelmän toimivuutta tehokkaasti ja niiden rahoitus pitää turvata.

Joukkoliikennetarjontaa ja -investointeja on lisättävä myös kapasiteettiongelmien ratkaisemiseksi, liikenteen nopeuttamiseksi ja täsmällisyyden parantamiseksi. Moni Uudenmaan alueen raideliikennehanke lisää myös kansallisen ja kansainvälisen liikenteen sujuvuutta. Suunnittelua pitää jatkaa mm. Helsingin seudulta itään päin suuntautuvaan rataan, Pisara-rataan, Lentorataan, Kerava–Nikkilä-henkilöliikennerrataan sekä metroverkon laajentamiseen.

Alueellisia liikennejärjestelmäsuunnitelmia laaditaan Helsingin seudulle sekä Länsi- ja Itä-Uudellamaalla. Tavoitteena on yhdistää suunnittelu joukkoliikenteen palvelutasotavoitteiden laadintaan ja aiesopimuksiin. Näitä edistetään ja seurataan mm. maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa.

Toimenpidekokonaisuudet

- Kevyen liikenteen väyliä rakennetaan etenkin taajamissa.
- Toteutetaan joukkoliikenteen, liityntäpysäköinnin ja meluntorjunnan hankkeita.
- Tehostetaan nykyisen väyläverkoston ylläpitoa ja kehittämistä.
- Kehitetään kasvavien kaupunkiseutujen tieyhteyksiä.
- Lisätään joukkoliikenteen rahoitusta juna- ja bussitarjonnan lisäämiseksi ja vastaamaan kysyntää etenkin vahvimilla joukkoliikennekäytävillä.

- Lisätään pääradan kapasiteettia Keravan ja Jokelan välillä.
- Jatketaan kaupunkirataa Leppävaarasta Espoon keskukseen.

Toimenpiteiden seurauksena henkilöliikenteen sujuvuus paranee, liikenteen päästöt ja melulle altistuvien määrä vähenee ja elinympäristöjen terveellisyys kohenee. Liikemisen yhteiskunnalliset kustannukset vähenevät.

Tavoite 4.3 Toimiva väyläverkosto

Pääteiden ruuhkautuminen hidastaa kuljetuksia. Vaikutukset ulottuvat koko Suomeen sekä kansainvälisiin yhteyksiin. Satamiin johtavien ratojen (Loviisa–Lahti ja Hanko–Hyvinkää) kunnostuksella on mahdollista siirtää tavaraliikenteen kuljetuksia raiteille ja näin vähentää tieverkon kuormitusta.

Toimenpidekokonaisuudet

- Jatketaan Kehä III -perusparannushanketta.
- Kehitetään satamien tie- ja raideyhteyksiä.
- Sähköistetään Hanko–Hyvinkää-rata.
- Tieverkon kunto säilytetään vähintään nykyisenä.

Toimenpiteiden vaikutuksena elinkeinoelämän kilpailukyky paranee kuljetusten täsmällisyyden lisääntyessä. Kuljetusten ympäristövaikutukset vähenevät.

Tavoite 4.4 Ympäristön hyvä tila

Ympäristön tilan kannalta Uudenmaan metropolialueen väestönkasvun vuoksi kriittisimmät toisiinsa kytkeytyvät teemat ovat luonnon monimuotoisuus ja ympäristön kuormituksen vähentäminen. Ympäristötietoisuuden lisääminen on edellytys ympäristövastuun vahvistamiseen eri toimialoilla.

Veden, ilman ja maaperän luonnonmukaisten toimintojen turvaaminen ja ennallistaminen on pitkällä aikavälillä edellytys ihmisten hyvinvoinnille ja tuotannolle. Se tuo myös kustannussäästöjä infrastruktuurin toimintavarmuutena.

Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen on tiheästi asutulla Uudella- maalla erityisen suuri haaste. Uudenmaan vaihtelevan maaperän, eteläisen sijainnin ja pitkän rannikon vuoksi alueella on monille lajeille ainutlaatuisia elinympäristöjä. Säilyttäminen edellyttää monimuotoisuuden huomioon ottamista eri toimialoilla, erityisesti rakentamisessa sekä maa- ja metsätalouden toimintatavoissa. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma 2008–2016 (METSO) on Uudenmaan maanomistusolosuhteiden vuoksi yksi keskeinen väline metsien monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Ilmastonmuutoksen vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen lisäävät tarvetta yhtenäisille luonnonalueille, toimiville ekologisille verkostoille ja haitallisten vieraslajien torjunnalle. Lisäksi metsät ja suot toimivat hiilinieluinä.

Vesienhuolossa on keskeisintä jatkaa Itämeren tilaa parantavia hankkeita sekä huolehtia Kymijoen–Suomenlahden vesienhoitosuunnitelman ja siihen liittyvän Uudenmaan toimenpideohjelman toteuttamisesta. Haja-asutuksen vesihuoltoon on kehitettävä toimivia ratkaisuja sekä tuettava paikallisesti tarkoituksenmukaisten järjestelmien käyttöönottoa vuoteen 2014 mennessä. Meneillään on lain valmistelu meristrategiadirektiivin kansalliseksi toimeenpanoksi. Ohjelmakaudella käynnistyy kansallisen merienhoitosuunnitelman laadinta, joka sovitetaan yhteen vesienhoidonsuunnittelun kanssa. Lisäksi edellisten kanssa sovitaan yhteen tulvariskien hallinnan suunnittelu.

Jätteen synnyn ehkäisyä lisäksi jätehuollossa pyritään jätteen hyödyntämiseen materiaalina ja energiana sekä samalla vähentämään kaatopaikalle sijoitettavan jätteen määrää. Pilaantuneiden maiden kunnostustyöhön on osoitettava riittävät määrärahat.

Ohjelmakaudella tulee ajankohtaiseksi käynnistää Uudenmaan ympäristöohjelman, kulttuuriperintöohjelman sekä ympäristötietoisuuden lisäämisen ja ympäristökasvatuksen suunnitelmien laatiminen.

Toimenpidekokonaisuudet

- Kehitetään toimintatapoja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi erityisesti rakentamisen sekä maa- ja metsätalouden aloilla, esimerkiksi toteuttamalla METSO-ohjelmaa ja tehostamalla ympäristötukien käyttöä.

- Edistetään vesiensuojelua vesistöjen ja Itämeren tilan parantamiseksi. Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitosuunnitelmaa ja siihen liittyvää Uudellemaalle laadittua toimenpideohjelmaa toteutetaan. Yhteistyössä edistetään erityisesti maatalouden ja haja-asutuksen vesiensuojelua.
- Osallistutaan ohjelmakaudella käynnistyvän kansallisen merienhoitosuunnitelman laadintaan ja tuodaan suunnitelmaan Uudenmaan merialueen erityistarpeet.
- Ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta ylläpidetään ja parannetaan erityisesti merellä tapahtuvien öljyvahinkojen torjumiseksi.
- Tulvariskien hallinnalla varaudutaan ilmastonmuutokseen. Tehdään tulvariskien hallinnan suunnitteluun liittyvät alustavat tulvariskiäarviointit.
- Jätehuoltoa kehitetään Uudellamaalla alueellisen jätesuunnitelman mukaisesti. Toimenpiteitä kohdistetaan erityisesti pilaantuneiden maiden kunnostamiseen ja biojätteen käsittelyyn sekä jätteitä aineena ja energiana hyödyntävän laitospäätteen lisäämiseen.
- Lisätään ympäristötietoisuutta ympäristöviestinnän ja -kasvatuksen sekä koulutuksen keinoin. Tuetaan ympäristötiedon hallintaan ja esittämiseen liittyvää kehittämistyötä sekä ympäristötietoisuuden parantamiseen tähtäävää yhteistyötä.

Toimenpiteiden seurauksina ympäristön tila paranee. Elinympäristöjen terveellisyys, viihtyisyys ja turvallisuus paranevat lisäten ihmisten hyvinvointia ja alueen vetovoimaa.

Tavoite 4.5 Rakentamisen energiatehokkuus ja uudet energiaratkaisut

Rakennusten osuus kasvihuonekaasupäästöistä on merkittävä. Väkiluvun ja asuinväljyyden kasvu lisää energiankulutusta. Energiatehokkuuden ja uusiutuvien energialähteiden käytön edistämiseen pitää kiinnittää huomiota sekä asuinrakennusten että toimitilojen ja julkisten rakennusten rakentamisessa ja kiinteistöjen käytössä ja ylläpidossa. Suuri osa Uudenmaan rakennuskannasta on peruskorjauksessa. Peruskorjauksen yhteydessä tulee parantaa myös energiatehokkuutta ja ottaa käyttöön uusia energiaratkaisuja.

Uudellamaalla energia-alan tutkimuksen soveltaminen ja uusien ratkaisujen käyttöönotto kaipaavat koordinoitua. Energia-asioita monipuolisesti käsittelevä kuntakaavoitus ja energianeuvonta rakentajille ovat tulevaisuudessa yhä tärkeämpi osa kuntien toimintaa.

Rakennusten energiankulutus, päästöt sekä asumiskustannukset vähenevät. Energiainnovaatioiden edistämällä luodaan uusia työpaikkoja.

Toimenpidekokonaisuudet

- Kehitetään uusille asuinalueille soveltuvia kestäviä energiaratkaisuja esim. asuntomessujen yhteyteen.
- Kehitetään peruskorjauksen menetelmiä ja siihen liittyviä toimintatapoja niin, että energiatehokkuuden ja uusiutuvien energialähteiden mahdollisuudet hyödynnetään aina peruskorjausten yhteydessä.
- Kehitetään mittareita alueiden energiankulutuksen ja kasvihuonepäästöjen arvioimiseksi kaavoituksessa.
- Edistetään energiatehokkuuden ja uusien energiaratkaisujen toteutusta jakamalla ja kehittämällä yhteistyössä energiatehokkuuden työkaluja ja menetelmiä. Tiivistetään asumisen ja ympäristötekniikan osaamiskeskusten yhteistyötä.

Toimenpiteiden vaikutuksena rakennusten energiankulutus, päästöt sekä asumiskustannukset vähenevät. Energiainnovaatioiden edistämällä luodaan uusia työpaikkoja.

Toteutus ja seuranta

Maakuntaohjelmaa toteuttavat kunnat, maakunnan liitot, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY), muut valtion viranomaiset, oppi- ja tutkimuslaitokset, kehittämissyhtiöt, yritykset ja järjestöt.

Vuosittaisessa maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelmassa määritetään hankkeet, rahoitus ja edunvalvonnan tarpeet. Toteuttamisessa hyödynnetään sekä kansallisia että EU-rahoitusohjelmia. Kunnat ja valtio ovat keskeisiä rahoittajia. Lisäksi joihinkin hankkeisiin tarvitaan yksityistä rahoitusta. Aiesopimusmenettelyllä voidaan yhteistyössä vauhdittaa ohjelman toteutusta.

Tämänhetkiset aluekehittämisen kansalliset ohjelmat ovat koheesio- ja kilpailukykyohjelmat (KOKO) sekä osaamiskeskusohjelma (OSKE). Lisäksi mm. TEKES rahoittaa tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa.

EU:n rakennerahasto-ohjelmia kaudella 2007–2013 ovat:

- Etelä-Suomen EAKR -toimenpideohjelma (Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoite), haasteellisena alueena saaristo, suurkaupunkiosio sekä temaattinen osio
- Manner-Suomen ESR -toimenpideohjelma (Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoite), Etelä-Suomen alueellinen osio sekä kansallisen osion teemaohjelmat
- Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma, Alueellinen ohjelma ja paikallisten toimintaryhmien ohjelmat.

Alueellisen yhteistyön tavoite:

- Keskisen Itämeren ohjelma ja siihen sisältyvät Etelä-Suomi–Viro -ohjelma ja Saaristo-ohjelma (Central Baltic Interreg IVA -ohjelma)
- Kaakkois-Suomi–Venäjä ENPI CBC -ohjelma: Uudenmaan alue tulee rajautuvaksi alueeksi vuoden 2011 alusta.

Lisäksi edellisiä laajempaa yhteistyötä edellyttävät ohjelmat:

- EU:n Itämeren alueen ohjelma (Baltic Sea Region Programme)
- EU:n erillisohjelmat.

Arvio maakuntaohjelman 2011–2014 valtion rahoitustarpeesta esitetään seuraavassa taulukossa. Rahoitustarve on suuntaa-antava ja se tarkentuu vuosittain toteuttamissuunnitelman yhteydessä.

Maakuntaohjelman toteutumista seurataan, arvioidaan ja raportoidaan vuosittain toteuttamissuunnitelman laadinnan sekä liiton hankeseurannan yhteydessä. Seurannan tavoitteena on saada kokonaiskuva ohjelman toteutumisesta ja vaikutuksista toimintalinjoittain. Seurannassa käytetään apuna maakuntaohjelman ja sen toteuttamissuunnitelman seurantaindikaattoreita (liite 2.) Varaudutaan myös ohjelman mahdolliseen tarkistamiseen ohjelmakauden puolivälissä.

Ohjelmakauden lopussa tehdään laajempi arvio maakuntaohjelman toteutumisesta.

Uudenmaan maakuntaohjelman 2011–2014 valtion rahoitustarve toimintalinjoittain						
Maakuntaohjelman valtion rahoitus yhteensä (milj. euro)						
Maakuntaohjelman toimintalinjat	OKM	MMM	LVM	TEM	YM	Yhteensä
Yhteistyö ja alueiden roolit		2,0		11,6		13,6
Metropolimaakunnan kilpailuetu ja elinkeinoelämä	66,7	4,0		516,0		586,7
Asukkaiden hyvinvointi ja palvelujen edellytykset		10,1		34,5		44,6
Alue- ja yhdyskuntarakenne ja ympäristö		21,3	574,0	27,3	36,8	659,5
Yhteensä	66,7	37,5	574,0	589,4	36,8	1 304,4

Osallisuus ja vaikutusten arviointi

Maakuntaohjelman valmistelu ja osallisuus

Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan liiton yhteistyönä tehty Uudenmaan maakuntaohjelma 2011–2014 on valmisteltu alueiden kehittämislain mukaisesti. Yhteisvalmistelua edelsi ennen yhdistämispäätöstä liitoissa tehty valmistelutyö. Uudenmaan maakuntahallitus hyväksyi 18.8.2009 maakuntaohjelman työohjelman sekä osallisuus- ja arviointisuunnitelman, joka muodosti pohjan tämän koko Uttamaata koskevan suunnitelman laadinnalle.

Maakuntaohjelma on valmisteltu Uudenmaan (U) ja Itä-Uudenmaan (IU) liittojen asiantuntijoista koostuvassa maakuntaohjelmatiimissä vuorovaikutteisesti liittojen sidosryhmien kanssa. Keskeisiä kumppaneita ovat olleet jäsenkunnat sekä Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus). Valmisteluvaiheessa ohjelmaa on käsitelty Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan kunnanjohtajien kokouksissa, sen valmistelusihteeristössä, kuntien yhteisseminaarissa sekä olemassa olevissa sektorikohtaisissa asiantuntijaryhmissä. Kuntayhteistyön valmistelusihteeristössä ovat mukana myös kuntayhteistyöalueiden koheesio- ja kilpailukykyohjelmien (KOKO:jen) ohjelmajohtajat. ELY-keskus nimesi valmisteluyhteistyötä varten asiantuntijansa. Myös Uudenmaan liiton strategian toiminnallistamiseksi toteutettu sidosryhmäyhteistyö ja työpajoissa tuotettu aineisto ovat osaltaan pohjustaneet maakuntaohjelman valmistelua. Valmisteluaineistoa on käsitelty eri vaiheissa Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan maakuntahallituksissa sekä maakunnan yhteistyöryhmissä ja niiden sihteeristöissä (MYR ja MYRS). Valmistelu- ja käsittelykaavio on viereisellä sivulla.

Viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun valtioneuvoston asetuksen (SOVA-asetuksen) 5 §:n mukainen ”viranomaisten kuuleminen maakuntaohjelman ympäristöselostuksesta annetusta tiedoista” toteutettiin 22.1.2010 pidetyllä neuvottelulla Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Muille viranomaisille lähetettiin

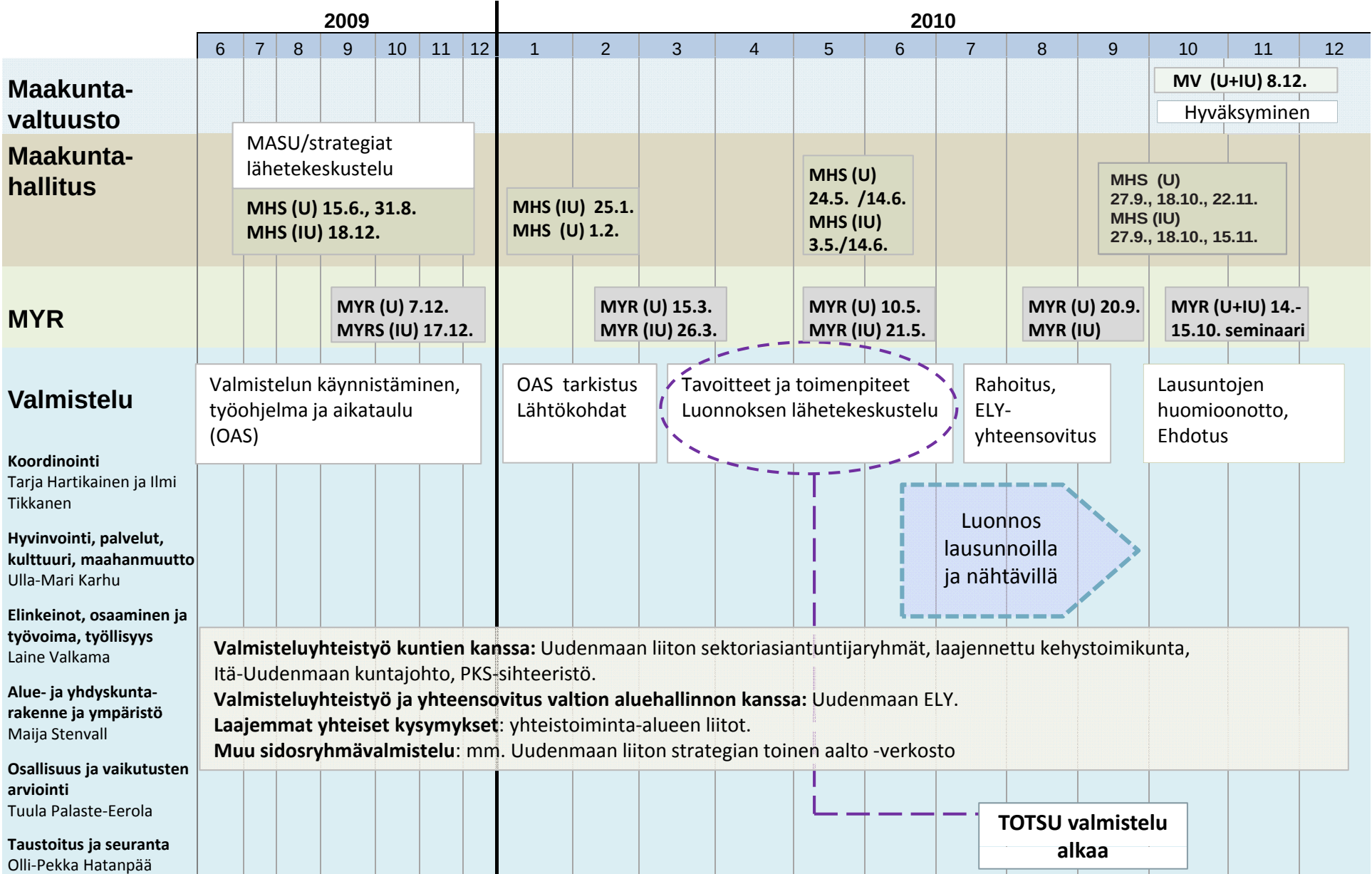
maakuntaohjelman työohjelma ja vaikutusten arviointisuunnitelma tiedoksi ja mahdollisia kommentteja varten.

Valmistelun alkamisesta tiedotettiin kuulutuksella Virallisessa lehdessä, Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan liittojen sekä jäsenkuntien virallisilla ilmoitustauluilla sekä Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan liittojen kotisivuilla helmikuussa 2010. Maakuntaohjelman työohjelma ja vaikutusten arviointisuunnitelma, josta kävi ilmi laadinnan työvaiheet ja organisointi, oli nähtävillä helmi-maaliskuun vaihteessa runsaan kuukauden Uudenmaan liiton ja Itä-Uudenmaan liiton toimistoissa sekä liittojen verkkosivuilla. Valmistelun alkamisesta tiedotettiin sähköpostilla myös sidosryhmätahoja. Mielenkiintoa, joita saattoi antaa kirjeitse tai sähköpostilla, saatiin viideltä taholta.

Sekä Uudenmaan liiton että Itä-Uudenmaan liiton maakuntahallitus hyväksyivät maakuntaohjelman luonnoksen lähetettäväksi lausunnoille kokouksissaan 14.6.2010.

Maakuntaohjelmaluonnos oli nähtävillä 21.6.–16.9.2010 Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan kuntien ja Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan liiton ilmoitustauluilla sekä liittojen verkkosivuilla. Nähtävillä oloaikana kaikilla kiinnostuneilla oli mahdollisuus tutustua aineistoon ja esittää siitä mielipiteensä. Vain muutama henkilö tarttui tähän mahdollisuuteen. Luonnosaineisto lähetettiin lausunnoille 190 taholle: alueen kunnille, naapurikunnille, yhteistyötahoille, tärkeimmille toimijoille ja yhteisöille sekä keskeisille viranomaisille. Lausunto saatiin noin sadalta taholta. Maakuntaohjelman rakennetta ja tiivistä edistystapaa pidettiin hyvänä sekä ohjelman ytimen kiteyttämistä neljäksi toimintalinjaksi. Erityisesti laajenevan alueen yhteistyökysymyksiä pidettiin tärkeinä, vaikka ne herättivät ristiriitaisiakin mielipiteitä. Jatkotyössä toivottiin, että seutujen ja kuntayhteistyöalueiden omat strategiat sisällytetään ohjelman tavoitteisiin. Lausuntopalautteen keskeinen sisältö on otettu jatkovalmistelussa huomioon.

Maakuntaohjelman valmistelu ja käsittely

Uudenmaan ympäristön tilan kehityksestä ¹

Uudenmaan luonto on erittäin monimuotoista. Maaperä on vaihtelevaa ja viljavaa. kasvi- ja eläinlajien määrä on suuri. Rannikko, merialue ja vesistöt muodostavat arvokkaan osan luontoa. Alueella on niin vanhaa kulttuuriympäristöä ja maaseudun viljelyaluetta kuin uutta kaupunkimaista rakennetta ja valtakunnallisia liikennekeskuksia. Helsingin metropolialue on maamme suurin asutuskeskittymä. Uudellamaalla ihmistoiminnan aiheuttama ympäristön kuormitus on voimakasta ja maankäytön muutokset ovat nopeita. Ympäristöä rasittavat eniten vesistöjen paikoin voimakas kuormitus, merialueiden rehevöityminen ja muutokset luonnon monimuotoisuudessa.

Liikenneväylät ja hajautuva yhdyskuntarakenne ovat kaventaneet viheryhteyksiä. Rakennetun pinta-alan kasvu pienentää kasvien ja eläinten elintilaa ja muuttaa näiden elinolosuhteita. Tietyt kasvit, luontotyytit, eläimet ja elinympäristöt ovat vähentyneet perinteisen maatalouden ehtymisen myötä. Ilmastonmuutos näkyy Uudellamaalla muun muassa lintujen kevätmuuton aikaistumisessa ja uusien kasvi- ja eläinlajien ilmestymisenä.

Ilman laatu on kokonaisuudessaan parantunut rikkipäästöjen vähentymisen myötä. Suurimmissa kaupungeissa ilmanlaatu on kuitenkin ajoittain heikkoa. Liikenteellä on merkittävä ilman laatua heikentävä vaikutus pääkaupunkiseudulla ja typpidioksidi- ja pölypitoisuudet ovat ajoittain korkeita. Lisäksi liikenteen meluhaitat ovat suuret.

Arvioitaessa vesien ekologista tilaa ja sitä, miten ihmisen toiminta on vaikuttanut vesiin ja vesistöihin, luokkia on viisi erinomaisesta huonoon. Uudenmaan vesistöt ovat pääosin tyydyttävässä, välttävässä tai huonossa tilassa. Kaikki rannikkovedet ovat joko tyydyttävässä, välttävässä tai jopa huonossa tilassa.

Pohjaveden laatu on pääsääntöisesti hyvä. Ihmisen toiminta on kuitenkin huolestuttavan monessa paikassa pilannut maaperää ja se on uhka pohjavesien laadulle.

Merialueella tapahtuvan suuren öljykatastrofin yhä suurempi todennäköisyys luo oman uhkakuvansa Uudenmaan ympäristön tulevaisuudelle. Ilmaston lämpeneminen aiheuttaa niin suuren globaalin riskin, että erittäin todennäköi-

¹ Muita kuin ympäristön tilaa koskevia lähtökohia on käsitelty aiemmassa luvussa "Kehittämisen lähtökohdat".

sesti sen seuraukset tulevat näkymään monilta osin myös ennakoimattomin tavoin myös Uudellamaalla.

Uudenmaan ympäristön tila on kyetty pitämään hyvänä tai tyydyttävänä luonnon sekä ihmisen hyvinvoinnin kannalta. Maakuntaohjelma on laadittu ylläpitämään ja voimistamaan ympäristön tilan myönteistä kehitystä.

Maakuntaohjelman toteuttamisen merkittävimmät vaikutukset

Uudenmaan maakuntaohjelmassa 2011–2014 määritellään maakunnan kehittämisen lähivuosien tavoitteet sekä esitetään toimenpidekokonaisuudet tavoitteisiin pääsemiseksi. Ohjelman viisitoista tavoitetta on ryhmitelty neljään toimintalinjaan. Jokaisen toimenpidekokonaisuuden yhteydessä on lyhyt kuvaus merkittävimmistä vaikutuksista. Yhteenvedo vaikutuksista on koottu arviointitaulukkoon.

Maakuntaohjelman arvioinnilla pyritään siihen, että ohjelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteuttamisesta seuraavat keskeiset vaikutukset tunnistetaan ja että toimenpiteillä olisi siten mahdollisimman vähän kielteisiä vaikutuksia maakunnan ympäristön tilaan ja ihmisiin.

Maakuntaohjelma on yhteen sovittava maakunnan kehittämisen kehysohjelma eikä se suoranaisesti johda rahoitus- ja hankepäätöksiin, ja siksi sen vaikutuksetkin tapahtuvat välillisesti. Vaikutustarkasteluissa on keskitetty merkittävimmiksi arvioituihin vaikutuksiin. Arvioinnissa on pysytty varsin yleisellä tasolla, koska laaja-alaisuutensa ja yleispiirteisyytensä johdosta maakuntaohjelma pitää sisällään monenlaisia toimenpiteitä, joista aiheutuu erilaisia vaikutusketjuja ja joihin liittyy epävarmuustekijöitä.

Maakuntaohjelman vaikutuksia on tarkasteltu koko Uudenmaan osalta. Maakuntaohjelmalla on myös vaikutuksia maakunnan lähialueisiin, sekä välillisiä globaaleja vaikutuksia. Pääosin maakuntaohjelman toimintalinjojen ympäristövaikutukset ilmenevät keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Lyhyellä aikavälillä esitettävät toimenpiteet johtavat kuitenkin oikeaan suuntaan ympäristön ja

ihmisten hyvinvoinnin kannalta.

Maakuntaohjelman vaikutukset ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen ovat pääosin myönteisiä. Ohjelman toimenpiteillä luodaan edellytyksiä asukkaiden hyvinvoinnille, terveyden edistämiseksi, palveluverkon ja arjen toimivuudelle sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisylle. Toimiva väyläverkosto sekä kestävä ja turvallinen henkilöliikenne tukevat alueellista tasa-arvoa.

Ilmastomuutos on yksi maakunnan merkittävimmistä ympäristöhaasteista, jota hillitään eheyttämällä yhdyskuntarakennetta, lisäämällä uusiutuvien energialähteiden käyttöä, parantamalla energiatehokkuutta ja kehittämällä raideliikennettä. Ilmastomuutoksen hillinnän kannalta kielteisiä vaikutuksia on lähinnä tieliikennehankkeilla.

Maakuntaohjelman toimet eivät pysäytä luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä, mutta ympäristön hyvää tilaa edistävillä toimilla, kuten kehittämällä toimintatapoja erityisesti rakentamisen sekä maa- ja metsätalouden aloilla, luonnon monimuotoisuutta säilytetään.

Se, onko joillakin toimenpiteillä enemmän myönteisiä vai kielteisiä vaikutuksia, riippuu merkittävästi myös suunnittelun ja toteutuksen laadusta. Onnistuneella suunnittelulla ja toteutuksella sellaistenkin toimenpiteiden, joilla todennäköisesti olisi pääosin kielteisiä vaikutuksia esimerkiksi ekologiseen verkostoon, haitallisia vaikutuksia voidaan olennaisesti vähentää ja osin jopa kokonaan poistaa.

Ympäristö- ja energiateknologian monipuolisia ratkaisuja voidaan hyödyntää ympäristöystävällisen energian käytön lisäämisessä ja päästöjen vähentämisessä. Ohjelman toimenpiteet tukevat maakunnan kestävästä aluerakennetta. Huolehtimalla elinympäristön laadukkuudesta, vaalimalla kulttuuriympäristöä sekä kehittämällä luovaa toimintaa ja kulttuuria vaikutetaan myönteisesti paikallisdentiteettiin ja lisätään maakunnan vetovoimaisuutta.

Ohjelman keskeisiä tavoitteita on kasvavan metropolimaakunnan kilpailuetu ja maakunnan eri osien vahvuuksiin perustuva yhteistyö. Elinkeinojen kehittäminen parantaa työllisyyttä. Ohjelman toimenpiteillä onkin merkittäviä myönteisiä taloudellisia vaikutuksia. Toisaalta talouden, väestön ja asumis-

VAIKUTUKSET			ihmisiin								talouteen			luonnonoloihin					aluerakenteeseen ja ympäristöön					luonnonvarojen hyödyntämiseen		
			terveyteen ja hyvinvointiin	elinoloihin ja virkistykseen	koulutukseen ja osaamiseen	työllisyyteen turvallisuuteen	viihyvyyteen	yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon	paikallisiin identiteettiin	talouskehitykseen	kilpailukykyyn ja maakunnan imagoon	kuntatalouteen	maaperään	vesiin	ilmaan	ilmastoon	kasvillisuuteen, eläihin ja luonnon monimuotoisuuteen	yhdyskuntarakenteeseen	rakennettuun ympäristöön	maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön	ekologiseen verkostoon	hallintoon	uusiutuviin luonnonvaroihin	uusiutumattomiin luonnonvaroihin	materiaalien uusiokäyttöön	
Kehittämistavoitteet																										
TOIMINTALINJAT	Uudistuvan metropolimaakunnan yhteistyö ja alueiden roolit	1.1 Toimivat yhteistyörakenteet - yhteinen tahto toiminnaksi																								
		1.2 Alueiden välisellä yhteistyöllä lisää vaikuttavuutta																								
	Metropolimaakunnan kilpailu- ja elinkeinoelämä	2.1 Logistiset ratkaisut tukemaan elinkeinoja ja palveluita																								
		2.2 Uudistuvat energiaratkaisut vahvistamaan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä																								
		2.3 Elinkeinopalvelut vahvistamaan ja lisäämään yritysmönteisyyttä ja yritysten sijoittumishalukkuutta																								
		2.4 Osaaminen vahvistamaan kilpailukykyä																								
		2.5 Asiakastarpeista lähtevä avoin innovaatioympäristö																								
	Asukkaiden hyvinvointi ja palveluiden edellytykset	3.1 Hyvinvointi- ja kulttuuripalvelujen turvaaminen ja kehittäminen																								
		3.2 Terveysten edistäminen ja terveyserojen kaventaminen																								
		3.3 Nuorten syrjäytymisen ehkäisy																								
	Alue- ja yhdyskuntarakenne sekä ympäristö	4.1 Ehea yhdyskuntarakenne ja laadukas elinympäristö																								
		4.2 Kestävä ja turvallinen henkilöliikenne																								
		4.3 Toimiva väyläverkosto																								
		4.4 Ympäristön hyvä tila																								
		4.5 Rakentamisen energiatehokkuus ja uudet energiaratkaisut																								
		Kokonaisvaikutukset																								

Asteikko

vaikutukset myönteisiä
vaikutukset pääasiassa myönteisiä
ristiriitaisia vaikutuksia
ei olennaista vaikutusta
vaikutukset pääasiassa kielteisiä
vaikutukset kielteisiä

väljyyden kasvu Uudellamaalla tarkoittavat ainakin lyhyellä aikavälillä kasvavaa energiankulutusta asumisessa, liikenteessä ja teollisuudessa. Liikenteen melualueilla asuvien määrä todennäköisesti kasvaa ja ilman laadussa ei tapahdu nopeaa parantumista. Talouskasvu myös kuluttaa luonnonvaroja, mutta kulutusta kompensoi jossain määrin ekologisesti kestävä innovaatiot elinkeinotoiminnassa.

Liikenteen ja asuntorakentamisen infrastruktuurihankkeet vaikuttavat uusmaalaiseen ympäristöön kaikkein haitallisimmin. Infrastruktuurin parantamiseen on tarvetta elinkeinoelämän ja myös liikenneturvallisuuden vuoksi. Pitkällä aikavälillä voidaan joukkoliikenteen infrastruktuuriin ja – palveluihin panostamalla vähentää liikenteen kokonaispäästöjä.

Kielteisten ympäristövaikutusten vähentämisessä alueellisilla toimijoilla on suuri rooli etenkin yhdyskuntarakenteen suunnittelussa, liikennejärjestelmän kehittämisessä sekä asukkaiden ympäristötietoisuuden lisäämisessä. Ympäristöhankkeilla voidaan haittoja korjata ja osin myös ennaltaehkäistä. Teknologiaa kehittämällä voidaan löytää nykyistä energiatehokkaampia ratkaisuja. Monet Uudenmaan energian- ja luonnonvarojen kulutukseen vaikuttavat päätökset tehdään kuitenkin kansallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Osaamisen vahvistamisen toimenpiteet Uudellamaalla vähentävät syrjäytymisriskiä ja varmistavat osaavan työvoiman saannin ja lisäävät tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä yrittäjyyttä. Hyvinvoinnin kehittäminen estää etenkin nuorten syrjäytymistä, edistää tasa-arvoa ja vähemmistöjen sekä maahanmuuttajien yhdenvertaista asemaa.

Kestävän kehityksen eli sosiaalisen, ekonomisen, ekologisen ja kulttuurisen kestävyuden edistäminen on asetettu kaikkien toimintalinjojen kehittämisen lähtökohdaksi. Maakuntaohjelman kokonaisvaikutukset ovat siksi pääosin myönteisiä. Ohjelman todennäköisesti merkittävimmät kielteiset yhteisvaikutukset ympäristöön liittyvät kasvavaan liikenteeseen ja tavaraliikenteen ympäristöriskeihin. Talouden, väestön ja liikenteen kasvun vaikutukset, kuten kasvava tilantarve ja energian tarve, liittyvät tiiviisti toisiinsa. Seuraukset ympäristöön ja alueen viihtyvyyteen voivat olla merkittäviä.

Myönteisiä vaikutuksia ympäristökuormituksen vähentämisen ja elinympäristön parantamisen kannalta on kuitenkin odotettavissa mm. yhdyskuntaraken-

teen eheyttämisen kautta sekä ympäristöosaamisen ja innovaatioiden kehittämisen myötä.

Maakuntaohjelmataason suunnittelulla ei ole suoraa kosketusta kansalaisten arkeen. Asukasosallistumista tulee aktivoida jatkossa sektorikohtaisten, kansalaista lähempänä olevien suunnitelmien yhteydessä. Tällä hetkellä osallisuus toteutuu hyvin etenkin aluerakenteen, liikenteen ja ympäristöhankkeiden yhteydessä. Näissä suurimpien toimenpiteiden suunnittelussa osallisuutta edellytetään jo maankäyttö- ja rakennuslaissa ja YVA-lainsäädännössä; myös SOVA-laki tulee huomioitavaksi strategisessa suunnittelussa.

Liitteet

LIITE 1: Keskeiset alueelliset ja valtakunnalliset laadinnassa huomioonotetut aineistot, strategiat/ohjelmat

Ohjelman keskeiset tausta-aineistot

- Uudenmaan maakuntasuunnitelma 2033, Visio ja strategia.
- Itä-Uudenmaan maakuntasuunnitelma 2040.
- Koko Uudenmaan maakuntaohjelma 2011–2014, Työohjelma sekä osallisuus- ja arviointisuunnitelma
- Maakuntaohjelmien 2007–2010 arviointiraportti.
- Metropolimaakunnan toimintaympäristö ja muutosihtit. Lähtökohtia ja kehittämishaasteita maakuntaohjelman laadinnalle. Seppo Laakso, Kaupunkitutkimus TA Oy. 2010
- Uudenmaan maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelman 2011–2012 valmisteluun liittyvä aineisto

Keskeiset alueelliset ja valtakunnalliset laadinnassa huomioonotetut aineistot, strategiat/ohjelmat

- Osaamiskeskusohjelma OSKE
- Koheesio- ja kilpailukyky (KOKO)-ohjelmat: Pääkaupunkiseudun, KUU-MA-seudun, Länsi-Uudenmaan, Hyvinkää–Riihimäen talousalueen sekä Itä-Uudenmaan KOKO -ohjelmat
- Metropolialueen kilpailukykystrategian aiesopimus
- Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) ja aluehallintoviraston (AVI) strategisten tulossopimukset ja ministeriöiden ajankohdattaiset aluestrategiat
- VN periaatepäätökset kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikasta
- Valtakunnalliset alueidenkäyttö- ja kehittämistavoitteet (VAT)
- Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan kattava yhteisen maakuntakaavan valmistelu, johon kuuluvana mm. Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan rakennemallit 2035 ja niiden arviointiraportti
- Alueella voimassa olevat liikennejärjestelmien aiesopimukset:
 - Pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (PLJ 2007), aiesopimus 2008–2011, valmisteilla HLJ 2011 14 kunnan alueelle
 - Keski-Uudenmaan ja Hyvinkään - Riihimäen seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma (KEHYLI), aiesopimus 2008–2011
 - Länsi-Uudenmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma, aiesopimus 2009–2012
 - Itä-Uudenmaan liikennestrategia, aiesopimus 2009–2012
- Etelä-Suomen EAKR -ohjelma ja ESR -ohjelman valtakunnallinen ja alueosio
- EU:n 2020 -strategia
- EU:n Itämeristrategia
- Kymijoen–Suomenlahden vesienhoitosuunnitelma
- Katsaus Uudenmaan ympäristön tilaan 2008, Uudenmaan ympäristökeskus
- Yhteinen ympäristömme 2020, Uudenmaan ympäristöohjelma
- Etelä- ja Länsi-Suomen jätesuunnitelma vuoteen 2020
- Uudenmaan maaseutuohjelma 2007–2013
- Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelma, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 1/2010.
- Muita alueellisia strategioita, kuten Uudenmaan kulttuuristrategia, maahanmuuttostrategia, seutujen kilpailukyky- ja elinkeinostrategiat, BASAAR-hankkeen skenaariotyö
- Uudenmaan liiton strategian toinen aalto RoadMap-aineisto
- Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia, valtioneuvoston selonteko
- Työ- ja elinkeinoministeriön strategiset hankkeet
- Maakuntien suhdannekatsaus
- Maakuntaohjelman laadinta kaudelle 2011–2014, TEM:n ohje 16.6.2009
- Laki alueiden kehittämisestä (1651/2009) ja sen perusteella annettu asetus (1695/2009).

LIITE 2: Uudenmaan maakuntaohjelman 2011–2014 seurantaindikaattorit

INDIKAATTORI	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2014 tavoite
Muuttoliike ja väestö							
- väestön määrä	1 394 199	1 452 083	1 467 453	1 483 719	1 501 511	1 517 542	1 610 000
- vieraskielisiä (muu kuin suomi tai ruotsi äidinkielenä) %	53 814	78 404	85 689	94 680	104 087	113 054	
- 75 vuotta täyttäneet, % väestöstä	5,1	5,5	5,6	5,7	5,7	5,8	
- 20–35-vuotiaiden nettomuutto	7 723	6 121	7 343	8 124	8 339	6 710	
- nettomuutto, % väestöstä	0,60	0,40	0,53	0,60	0,66	0,56	
- luonnollinen väestönkasvu, % väestöstä	0,45	0,47	0,51	0,48	0,52	0,50	
- vanhushuoltosuhde (yli 65-vuotiaat / 15–64-vuotiaat)	0,17	0,18	0,18	0,18	0,19	0,19	
- väestömuutos, % väestöstä	1,05	0,87	1,04	1,08	1,17	1,06	
Kilpailukyky							
- BKT/asukas *	34 928	37 947	39 994	41 319	41 420	38 276	43 000
- liikevaihdon kasvu, %	..	5,1	5,1	3,7	1,4		
- uudet yritykset	8 309	10 556	11 522	12 737	12 427	11 373	
- lopettaneet yritykset	7 798	7 001	7 654	7 784	9 871	9 493	
- tulotaso/henkilö	24 625	26 613	26 865	28 627	29 031		
Talouden tasapaino							
- kuntien vuosikate euroa/asukas	654	395	568	639	545		
Työllisyys							
- 15–64-v. työllisyysaste	74,4	73,9	74,7	75,3	76,0	74,0	
- 15–64 v. työttömyysaste (joulukuu)	7,5	7,6	6,6	5,4	5,5	7,7	6,0
- Alle 25-vuotiaiden työttömien osuus työttömistä, %	8,0	7,4	7,2	6,6	8,1	9,9	
- työpaikkojen määrä	722 326	738 477	752 396	775 223	..		
Alueen sisäiset erot							
- tulotason keskihajonta kunnittain (euroa/asukas)	6567	4913	5692	6672	6440		
- väestön ikärakenteen keskihajonta kunnittain (keski-ikä keskihajonta vuosissa)	2,71	2,80	2,79	2,79	2,79	2,80	
Osaaminen							
- tutkinnon suorittaneiden osuus 15-v. täyttäneistä	64	67	67	68	68	..	
- peruskoulun jälkeistä tutkintoa vailla olevien 25–29-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisistä, %	17	17	17	18	19		16
- kolmen suurimman toimialan osuus työpaikoista	70	72	72	..	..		
- korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus	30,6	32,5	32,9	33,2	33,9		
- koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisistä, %	14,59	14,60	14,54	14,92	..		
- 16–18-vuotiaiden koulutuksen aloituspaikat suhteessa ikäluokkaan	1,24	1,26	1,22	1,22			
Elinympäristön laatu ja aluerakenne							
- haja-asutuksen osuus väestömäärän muutoksesta, %	9,9	12,2	..	10,1	11,6		
- uusiutuvan energian osuus energiankulutuksesta	84	60	49	45	51	44	
- vesistöjen fosforin pistekuormitus, tn	2 731	1 687	1 545	1 626	1 764	1 408	
- vesistöjen typen pistekuormitus, tn							
Asuminen							
- asuntotuotanto	11 378	10 956	9 987	10 504	8 586	6 282	
- muutos vuokra- ja asumisoikeusasuntojen määrässä	6 044	-12 165	1 766	716	966		
- pks:n as. vuokra (ind. koko maa-pks=100)**		133	131	129	131		
- asuntojen hinta (ind. koko maa-pks=100)***		177	178	181	180		
Hyvinvointi							
- pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä	31,3	29,4	28,0	25,0	19,1	15,0	
- sairastavuusaste (indeksi koko maa=100)	89,2	88,9	88,8	88,3	87,8		
- toimeentulotukea saaneet 25–64-v., % vastaavan ikäisestä väestöstä****	8,4	6,6	6,4	6,1	6,0		
- kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat (osuus vastaavan ikäisistä)****	1,2	1,4	1,4	1,4	1,5		

* = vuoden 2009 luku Etlan arvio
 ** = arava- ja vapaarahoitteiset vuokra-asunnot yhteensä
 *** = vapaarahoitteisten asunto-osakehuoneistojen keskimääräiset kauppahinnat
 **** = Uusimaa - Pukkila ja Myrskylä (HUS alue)
 .. = tietoa ei ole saatu tai se on liian epävarma esitettäväksi

Sarakkeessa ”2014 tavoite” on esitetty TEMin pyytämät tavoitteet

Lähteet: Tilastokeskus, Stakes ja Suomen ympäristökeskus

LIITE 3: Seutujen ja kuntayhteistyöalueiden strategioiden päälinjaukset

1. Helsingin seutu 2050 – maankäytön, asumisen ja liikenteen strategiset linjaukset

Helsingin seudun yhteinen visio ja sitä toteuttavat strategiset linjaukset on hyväksytty Helsingin seudun yhteistyökokouksessa 22.4.2010.

Sopimuskunnat: Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Järvenpää, Nurmijärvi, Tuusula, Kerava, Mäntsälä, Pornainen, Hyvinkää, Kirkkonummi, Vihti, Sipoo ja KUUMA-kumppanuus.

1. Seudun menestymisen elinehto on kansainvälinen verkottuminen, jonka toteutumisen esteet raivataan. Seudusta muodostetaan monikulttuurinen metropoli, jossa on toimiva paikallistalous.
2. Maankäytön ratkaisuilla vähennetään liikkumisen tarvetta ja lisätään energiatehokkuutta. Kaavoituksella luodaan edellytykset uusiutuvia energianlähteitä hyödyntäville yhdyskunnille sekä varaudutaan energihuollon järjestämiseen tulevaisuudessa mahdollisesti nykyisestä poikkeavin tavoin. Lisäksi varaudutaan muuttuvan ilmastoin aiheuttamiin haittoihin, kuten kasvaviin äkillisiin sademääriin ja lisääntyneeseen tulvarisktiin.
3. Liikenteen päästöjä vähennetään suosimalla raide- ja muuta joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä sekä huolehtimalla siitä, että liikenteen tarvitsema energia on hiilineutraalia tai vähähiilisesti tuotettua.
4. Ohjataan hajakenttämistä tehokkaalla tavalla nykyistä enemmän taajamiin.
5. Kehitetään maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista siten, että se nykyrakenteita paremmin vastaa kustannustehokkuuden, edustavuuden sekä hallinnon avoimuuden ja selkeyden vaatimuksiin, joita tarvitaan kilpailtaessa muiden Euroopan metropolien kanssa.

2. Metropolialueen kilpailukykystrategia ja sen pohjalta solmittu aiesopimus

PKS-kaupunginjohtajien kokouksessa 19.3.2009 hyväksyttiin metropolialueen kilpailukyvyn vahvistamiseksi kehittämislinjaukset ja toimenpide-ehdotukset painopisteittäin/teemaa.

Valtio ja seudun kunnat (pääkaupunkiseutu: Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen; Kuuma-kunnat: Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula sekä kuntaryhmä Neloset: Hyvinkää, Kirkkonummi, Sipoo ja Vihti) sekä Uudenmaan liitto ovat 17.3.2010 sopineet metropolialueen kilpailukyvyn vahvistamiseksi neljän teeman pohjalta kymmenen eri toimenpidettä:

1. **Huipputason koulutuksen ja osaamisen vahvistaminen**
 - 1) Kampus-liikenne
 - 2) Opiskelija–tutkija-asumisen kehittäminen
2. **Hyvän elämänlaadun sekä viihtyisän ja turvallisen elinympäristön rakentaminen**
 - 3) Kaupunki-innovaatiot
 - 4) Suurtahtumat
3. **Käyttäjälähtöisten innovaatioympäristöjen vahvistaminen ja innovatiivisten julkisten hankintojen kehittäminen**
 - 5) Living Labs ja Infoshare
 - 6) WDC-hanke
 - 7) Innovatiiviset hankinnat
4. **Metropolialueen kansainvälistyminen ja kytkeytyminen globaaleihin verkostoihin**
 - 8) Metropolialueen vetovoima
 - 9) EU-Itämeri-hanke
 - 10) Innovaatio toimijoiden verkottuminen

Toimenpiteitä toteutetaan valtiontalouden ja kuntien kehysten ja talousarvioiden puitteissa.

3. KUUMA-seutu ja kuntaryhmä Neloset

KUUMA -kuntien Järvenpää, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen ja Tuusula yhteistyö on tiivistymässä kuntaryhmä Nelosten eli Kirkkonummen, Vihdin, Hyvinkään ja Sipoon kanssa tiivistyvässä Helsingin seudun yhteistyössä. Alue korostaa vahvuuksinaan muun muassa sijaintia metropolialueella, kykyä ottaa kasvua vastaan, erilaisten innovaatiokeskittymien läheisyyttä sekä monipuolisia asumismahdollisuuksia.

Painopisteet ja toimenpiteet:

- **Kilpailukyyn ja vetovoiman vahvistaminen**
 - Elinkeinoyhteistyön kehittäminen: yritysneuvonta, klusterikehittäminen, markkinointi
 - Liikenneyhteyksien kehittäminen
 - Vetovoimaiset keskustat ja kaupalliset palvelut
 - Laadukas, yhdyskuntarakennetta eheyttävä pientaloasuminen
 - Raja-alueiden kehittäminen
 - Ilmastostrategian toteuttaminen
- **Kilpailukykyiset ja kustannustehokkaat palvelut**
 - Tietopalveluyhteistyö
 - Paikkatietoyhteistyö
 - Palvelujen tehokkuuden lisääminen

4. Länsi-Uudenmaan tulevaisuuskatsaus

Länsi-Uudenmaan MAlle -yhteistyössä laadittavan tulevaisuuskuvan ja maankäyttöstrategian tavoitteet määrittävät Länsi-Uudenmaan tulevaisuuden avainkohdat (mm. alue- ja yhdyskuntarakenne, palveluverkko ja liikenne). Tulevaisuuden haasteet liittyvät liikennehankkeiden sekä PKS:lta tulevan muuttopaikkeen hyödyntämiseen sekä hallitsemattoman kehityksen negatiivisten vaikutusten tunnistamiseen ja torjumiseen.

5. Hyvinkään–Riihimäen seudun aluestrategia

Koheesio- ja kilpailukyky ohjelman yhteydessä on tarkoitus laatia alueelle uusi kilpailukykystrategia vuonna 2011.

6. Itä-Uudenmaan aluekehittämisen strategia

Itä-Uudenmaan kehittämisen strategiset linjaukset on määritelty 1.3.2010 hyväksytyssä maakuntasuunnitelmassa 2040. Kehittämisen toimintalinjat ovat:

1. Elinkeinot
2. Osaaminen ja innovaatiot
3. Hyvinvointi ja palvelut
4. Aluerakenne, elinympäristö ja yhteydet.

Elinkeinojen kehittäminen on Itä-Uudenmaan menestymisen ja työpaikkaomavaraisuuden kannalta merkittävin painopistealue. Osaamisen vahvistaminen ja energiainnovaatiot nivoutuvat vahvasti elinkeinojen kehittämiseen. Strategian mukaan Itä-Uusimaa profiloituu energia- ja ympäristöalan osaajana. Sijainti rannikolla ja lähellä pääkaupunkiseutua sekä kansainvälisellä E18 -liikennekäytävällä luo alueelle hyvät kehittymismahdollisuudet.

7. Uudenmaan koheesio- ja kilpailukyky (KOKO)-ohjelmien toimepidekokonaisuudet vuodelle 2011

Hyvinkää–Riihimäen KOKO-ohjelma

- Koheesio- ja yhteenkuuluvuuden kasvattaminen talousalueella
- Osaamisintensiiviset erityisalat
- Maankäyttö, asuminen ja liikenne, MAL
- Innovatiiviset kuntapalvelut

Itä-Uudenmaan KOKO-ohjelma

- Palveluyrittäjyys
- Innovaatiojärjestelmä
- Lämpöteknologian teemana palvelujärjestelmän kehittäminen erityisesti saaristossa ja maaseudulla.

KUUMA-seudun KOKO-ohjelma

- Kilpailukyvyyn ja vetovoiman vahvistaminen
- Kilpailukykyiset ja kustannustehokkaat palvelut
- Yhteistyön koordinointi

Länsi-Uudenmaan KOKO-ohjelma

- Hyvinvoiva Länsi-Uusimaa
- Teknologian sovellukset
- Luova talous ja käyttäjälähtöiset kuntapalvelut
- Läpileikkaavat teemat: Maankäyttö, asuminen, liikenne ja elinkeinot
MALe, alueen vetovoima

PKS-KOKO-ohjelma

- Innovaatioiden edistäminen ja osaamisrakenteiden vahvistaminen
 - Opiskelijametropoli-hanke
- Osaajien uramahdollisuuksien avaaminen ja varmistaminen
 - Opinnoista osaajaksi -hanke
- Kansainvälisten yritysten ja osaajien asettautumista tukevan palvelukonseptin kehittäminen
 - NoWrongDoor-hanke
- Kulttuurien välisen vuorovaikutuksen, yhteisöllisyyden ja viihtyvyyden lisääminen
 - Monikulttuurinen johtaminen käytäntöön -hanke.

ISBN 978-952-448-320-9 ISSN 1236-679X (painotuote)
ISBN 978-952-448-321-6 ISSN 1236-679X (verkkojulkaisu)

Uudenmaan liitto | Nylands förbund

Esterinportti 2 B | 00240 Helsinki
Estersporten 2 B | 00240 Helsingfors
puh. | tfn +358 (0)9 4767 411
toimisto@uudenmaanliitto.fi | www.uudenmaanliitto.fi

